

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	היפה	מודיעין	בני ברק	עיר	ירושלים	כינרת שבת	כינרת שבת	ר"ת
18:53	19:08	19:13	19:03	18:56	19:12	19:07	19:15	19:14	18:56	כינרת שבת	כינרת שבת	כינרת שבת	
20:15	20:15	20:13	20:14	20:13	20:15	20:16	20:13	20:15	20:13	כינרת שבת	כינרת שבת	כינרת שבת	
20:46	20:51	20:47	20:46	20:49	20:46	20:50	20:47	20:47	20:49	ר"ת	ר"ת	ר"ת	

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

ף היומי: באתרא קוב - קיח | משג'ב: מסקין ר"ח טעף ז' עד סיכון ר"ט אמצע טעף ז' ואון זה | מօסר: פרק י"ב אבל באמת ניחא עד פרק י"ג יוש עדר מן האששים | קין חכמה: קין חכמה - שעיר השמחה עד ציצין אדם לחוקו

יום חמישי כ"ב איר תשע"ז | פנוי פרשת בהר בחוקות | תקציר שבועי הדף היומי בהלכה'

Dirshu

דרשו ד' ועוז
קורס עולמי לתורה
ועודו ליום התורה

"האם אתה נותן מעשר?" שאלו רביינו "בודאי", השיב העשיר. המשיך רביינו ושאלו: "כמה נתת עד היום?!" הוא הרהר דקה ארוכה והשיב: "מיליאן דולר", "זכמה הרווחת עד הנה, וכי רק עשרה מיליון?!"

מן הגרא"ל שטיינמן שליט"א על צדקה, מעשר וגول

ומי אמר שהוא נקי מגזל? ובפרט בישיבות, שחובבים שמוטר לקחת אלף מהמטבח בלי רשות. והנה כשגוזל חזר בגלגול מחזירים גם הנגזל כדי שיוכל להסביר לו, ואם כן - מי שגוזל מישיבה, את מי חיזרו עמו בתור הנגזל? - רבי אליהו דושניצר, שהיה צדיק גדול, היה לו פרדס בפתח - תקווה. כשה.bi skash למכרו, היה מונה את חסרוןתו בפני כל מי שבאה לאורתו, וממילא אף אחד לא רצה לקנות את הפרדס. אבל היום כולם מוחפים על החסرونות - גם בעסקים מכירה וקניה, והרי יש בכר סרך גזל, וגם בשידוכים. אמנים בשידוכים יש קצת היתר, כי הרבה פעמים אם יאמר על המשודך שהוא חלש בדבר פלוני, כבר עלולים לחושב שהוא גרווע הרבה יותר".

עשר בשבייל שתתחשר

סוד סח רביינו:

"הרבה פעמים אני שואל אנשים גברים האם הם מקפידים להפריש מכספם מעשר או חומש, והם משיבים על אתר: 'בודאי שכך'! אבל כאשר הם בודקים באמת, בדרך כלל הם מגלים שאינם מגעים למעשר וקל וחומר לא לחומש".

אבל תלמיד חכם סייר כי שמע את רביינו מעורר עשר פלוני על אודות מעשר כספים.

"האם אתה נותן מעשר?" שאלו רביינו.
"בודאי", השיב העשיר.

המשיך רביינו ושאלו: "כמה נתת עד היום?!" הוא הרהר דקה ארוכה והשיב: "מיליאן דולר". "זכמה הרווחת עד הנה, וכי רק עשרה מיליון?!"
לא, הרבה יותר", השיב העשיר מבוכחה...

מן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

קבוצת עשרים, שכמעט כולן ירדו מנכסיהם, נכנסה לפני רביינו. הללו תארו את מעשי הצדקה והחסד שהבם הרבו בימי עשר והתאוננו על מצבם העוגום עתה. המשך בעמוד הבא <<

"כי ימוך אהיך" (יקרא ב"ה, ל"ט) שנה אחת ארע משבר כספי גדול בארץות הברית, ורבים מהעשירים שם הפסידו חלקיים גדולים מהונם. שני יהודים נכנסו לחדרו של רביינו ושאלו: "מהו המבט הנכון על המשבר הכללי הנוכחי בכל העולם? מהו הלקח?".

רביינו השיב: "נסתרים דרכיה", ואין לנו יכולם לדעת שום דבר מלבד מה שכתב במאמר, והוא הנוגע לנו. והרי כתוב בספר חז"דים: כי מי שמעורבת בנכסי פרוטה של ריבית או פרוטה של גזל - ואפילו של עכו"ם, שהרי גזל עכו"ם אסור מן התורה - מפסיד את כל ממונו. והדבר נכון לא רק לגבי זה שגוזל או ל乾坤 את הריבית, אלא גם לכל מי שהכסף היה מגיע לידי, זה מכלה לו את הכל".

כמה פעמים הזכיר רביינו בכאב את דברי ספר חז"דים הללו. "אם כן", אמר, "מה הפלא שאנשים מפסידים מיליון Dolars? הרי יש הרבה הוראות התרי בגזל ובריבית, ונכשלים רח"ל".

בן ביתו של רביינו שמעו אומר לעשייר שירד נכסיו את דברי ספר חז"דים הנ"ל, אך העשייר הגיב בתקיפות "גזל?! אין בנכסים שלוי!" אמר לו רביינו: "ריבית גם גזל...". לחש העשייר לאותו בן בית: "פעם בשעת מצוקה עסקית, נטלתי הלואה גדולה, בריבית קצתה ממש...".

"ההבדל בין נסיוון הגזל בדורות עברו לזה שבדורנו הוא עצום: פעם היו החיטאים חשודים לגנוב מהבד שניתן להם לתפירה, והסנדלים - מהעור שנתן להם, ברוסיה היו יהודים נסועים ברכבות מבלי לשלם מחיר מלא, באופן שיחדדו את הפkid בסכום קטן שישלשל לכיסו וכך הוא העלים עיניו מהם. הרי זה גזל עכו"ם שאסור על פי דין. אך בבחינהacha גזלה זו קלה יותר, כיון שאין עליה חיוב השבה והאדם לא יכול לשוב בgalgal רח"ל".

והנה, אף העברות החמורות - על ידי יסורי הגיהנום מתנקים מהן, אבל מעוון גזל, אפילו של שווה פרוטה, אין אפשרות לצאת נקי עד שיחזור בgalgal וישיב את הגזלה.

באחד הלילות, כשהלך מבית לבית ומכתובת לכתובת להלום על רשם של הנמנעים מהשיב, דילג על כתובת מסויימת "מה קרה לך שהחלטת לדלג על בית זה? האם אתה פוחד?!"

גבי הצדקה המיתולוגית, הצדיק רבי דוד ליב שורץ זצ"ל, על ערביות והחורי הלוות

"מה קרה לך שהחלטת לדלג על בית זה? האם אתה פוחד?!" תמה ושאל אחד המלוים את ר' דוד ליב, "לה יש עורך דין טוב," השיב "היא אלמנה... הקב"ה..." אך כאמור, הוא חיללה לא חמק ממילוי חובתו הגמורה של הערב לשלם את החוב, ר' דוד ליב שילם את החוב כדין, ציוויי הבורא, אח"כ ניגש "להסביר" ללווהagem הוא חייב...

שה תלמיד חכם מבני ברק, בעל גמ"ח גדול: "את האמיןנות הוא רכש אישי בסיפור דלהן: הוא עובדא, שסיפורתי לו על לווה שלא השיב את חובו, "אתה חתום כערב" אמרתי לו. ר' דוד ליב ביקש לדעת את סכום ההלוואה, הוציא עט, רשם על נייר את כל הפרטים, הכנס את הפתקא בביטחון הכווע (שם הניה ניירות של דברים חשובים, בכיסים אחרים לא היה מקום, היו שם מטבחות ושטרות...). חלפו ימים ספורים, ור' דוד ליב ניצב בפתח ביתו, ובידו כל הסכום. "תודה רבה! ישר לך!" בירכתו אותו "חסכת לי טירחה גדולה, שילמת מיד את העבותה".

לשמע הדברים נסער ר' דוד ליב, היה נראה, שהוא כמעט משתומם, ארשת פניו לבשה ורצינות: "ישר לך מגיע לי? האם לי צריך להגיד ישר לך?! הלא אם לא הייתי עושה כך, הייתי נידון בגנבו וכגוזלן, הרי חתמתי על ערבות! ואדרבה" - המשיך ואמר - "אם לא הייתי משיב התייג גרווע מהלוואה, ומדוע? הלווה שאין לו כסף - מעריך בשעת ההלוואה, שעד זמן הפירעון ודאי היה לו כסף להшиб. בסופו של דבר לא היה לו. אבל אני חתמתי ערבות לא מזור אילוץ כספי, הרי אף לא אחד מלאץ את הערב החתום, והערב יודע גם יודע שעליו סומכים! אם הוא אינו משיב את הכספי כחיוו - גרווע הוא מהלוואה." כך דבר בעשרה נפש.

לא התפעלת מעצם הדברים, כי הרי פשוט, שהערב חייב לשלם ממש כמו הלווה! (הجم שיש אנשים שמזוללים בדבר, רח"ל). אני התפעلت מהטון, מהנימה ומהפחד, שהיו שורדים בכל מילה שלו. ישרות מזון דיברה מזון גרונו. הוא רכש בלבי אמונות בלתי ניתנת לערערו".

(מתוך 'בחזק יד' - ר' דוד ליב שורץ זצ"ל)

"**כי ימוך אחיך עטך**" (ויקרא כ"ה, ל"ט) תושבי שיכון ויז'ניץ והסביבה היו מודעים לפעולות חסד עניפה, שהΖכּוּבָר הרחוב לא ידע עליה. היה זו מערה נספת של חסד, שצדיק הצדקה הניח על צווארו: חתימת ערבות להלוות. המלוים, בעלי גמ"ח'ם או סתם בעלי ממון, שהיו מעוניינים להרוויח מצות דוד ליב הארץ. הם שיערו, כי במצב החמור ביותר מבחינתם, הוא ישלם את הכספי מכיס הצדקה או שיעשה שנור מיוחד לעניין זה, וה haloואת תוחזר...

ר' דוד ליב מצידו לא העלה בדעתו להשתמש בכספי צדקה לתשלום ערבויות כל שניי וחמשי, גם לא היה לו זמן לעורך מגבויות רחוב לאנשים שלא השיבו הלוואה רחמנא ליצלן, אך מה זה משנה, הוא שמח מאוד על הצדנות פז נספת שנפלה בחילוקו, לקיום מצות חסד גדולת שכזו - לסיעע לבני אדם, שאין להם מקרים ידידים שמכנים לחותם להם על ערבות. הוא הרבה לחותם ערבות. ואכן חתמו היתה סיכון פיננסי מדרגה ראשונה. מפעם לפעם צצו החלטות שרירותיות של לווים: "שר' דוד ליב יחזיר את הכספי מהצדקה", אמרו בלביהם ונעלמו מהאפק. היו ייחדים, שנקלעו במצב חריג ביותר לא צפוי ולא היה להם להשיב, אך היו גם צדיקים, שהשוריות הטילו את כובד חובותם הכספיות על גבו החלש. וכשקרה הדבר, היה חייב ר' דוד ליב לשלם את החוב. אולי גם מאלו תבע ר' דוד ליב בחזקה - להשיב את החוב! כערב, דבר ראשון הוא שילם למלווה את הכספי, אח"כ חגר את מתנו לבקש, להזהיר, להילחם ולנצח...

הסכנה, שאנשים ניצלו את קופת הצדקה לרעה, חיבבה אותו להטיל את כל כובד משקלו על הלווה לו היה ערב, לתבוע ממנו בחזקה להשיב את ההלוואה. לעיתים, נזקק לעורך מלחמה נגד הלווה גם אם הוא לא היה איש ישירות באחazarת ההלוואה, עד שהחזר את חובו. ומדוע ערך מלחמות? כדי שתהיה לו אפשרות להמשיך ולהחותם ערבות.

אבל, באחד הלילות כשהלך מבית לבית ומכתובת לכתובת להלום על רשם של הנמנעים מהשיב, דילג על כתובת מסויימת.

רבניו התייחסו אליהם בהוקרה ובחייב גלויה, אך עם זאת, הוא הכריו: "יקום כאן אחד שהקפיד מАЗ ומתרميد על מעשר כספים. מאז ומתרميد" - כונתי לא רק כאשר העסקים היו בשיא פריחתם, אלא גם בתקופות שפל. יקום אחד צזה ויגיד שעם כל זאת הוא הפסיד כתע בנפילות הגדלות של הבורסה!"

كم אחד מהנוכחים ואמר: "אני אכן הפקדתי, ובאמת לא נפלתי..."

لتת צדקה מהיים כמה פעמים יעץ רבניו לגביריהם שיתנו כמה שיטור צדקה בחויהם, כיון שהמצוות מוכיחה בעקשנות כי כאשר אדם השאיר אחריו כסף רב, יוצאי חלציו נעשו שונים זה זהה. אמנם יש הכותבים צוואה כדי לחלק מהונם לצדקה אחרי מותם, אך גם זה צריך

<< המשך מעמוד קודם

ר חממי שמים מרובים שיקיימו את דברי המת. רבינו רגיל לספר את סיפורו של הנגיד הגדול ר' יעקב ברודיא, מקרים שכונת "בתבי ברודיא" בירושלים, שכדי להבטיח את מילוי רצונו לחלק את כל ממוני לישיבות, כתב בצוואתו כי הוא ממנה את החפצ' חיים ואת הגאון רבי חיים מברиск לאופטראופסים על הממון, ועם כל זאת, קרוביו ערדعرو על הצוואה בערכאות בטענה שהוא לא היה שפוי בשעת כתיבת הצוואה - שהרי כיצד זה הוריש את כל כספו לישיבות ולא הותיר מאומה לשאריו הփוטפים... קבלו את הטענה ולישיבות לא נותרה פרוטה מהכספי....

(מתוך הספר 'רבי אהרן ליב')

באיישון ליל, כשהשעון כבר הורה על 1:30 - עמדו רבים באחת התחנות בב"ב, והמתינו שיבוא קו 402 לחתם לבitem... אך בוששו פעמי המרכבה מלבוא, וכבר נתגנבה בלבם המחשבה שייצטרכו להשאר למשר כל הלילה ברוחבה של עיר על טפייהם ומטלטלים...

הגה"ץ רבוי אלימלך בידרמן שליט"א על כי כל אשר לו - מונת חים היא מיטובתו של הבורא

שאינם יכולים להתקרב לתחנה זו ולהעלותם לירושלים. כי כן מההג הנוסעים - להביע ולכלות את הרוגז והקצף (על המתנתם בארכיות יתרה) על הנהג' שיבוא לאוסף הביתה, אף שברור כי לא לו החטא וועו... עד שנעניתי: 'אנכי אקח 'נסעה' זאת! ' כ'עשית' תחבולה': הצגתי עצמי 318 בכוונה להשתנות לאחמי' כ'ל 402 - כאשר יתחנו המתינים לפני - ובזה הרוחתי שכ' הקלות' הנפקו ל'ברכות' עד ביל די... '

לдин' יאמר, כאותו אוטובוס, שאם היה מגיע בשעל חלונו כתוב 402 היו הכל מתלוננים וזועפים, ועתה כשהבא מתחילה 318 הבינו

לבסוף שהכל היה לטובה וברכה מתחילה. כי' ב', רבים הם המהלים בעולמו של הקב"ה כשחם מלאים טענות כרימון, ואף על חסדי'ה, פעמים שלבו של אדם מפתחו להתלונן על הא ועל דא. מה עושה הקב"ה? מעמידו לרגע בפני מציאות שאיננה טוביה, אז ברגע יכיר שכ' השולך למשירין, 'חסד' גדול הוא מן השמים... יכני עצמו, וישוב לראות שהכל מעירא לטובה היה (ומתחילה נשלח האוטובוס 402) מידיו של הגומל חסדים טובים לעמו ישראל, וכי לא עדיף להכיר בהže בטרם צטרכו לשנות עליו סדרי בראשית ח'ו?

[באותו עניין, נלמד ממשעה זה, שהרי אוטם 'עסקנים וחברה' מנים' מדמים בנפשם: 'אה, ב"ה, לאור השתדלות הרבה פעulti על לבנו של הנהג שיקח את הקהל לירושלים', ובאמת, שטויות והבלים מחשבותיו, שהרי מתחילת דרכו כבר הי פניו מודדות ירושלים...]. וכן מצינו בא'לשיך' ה'ק' (פרשת צו; ויקרא ז, יא-טו ע"ש) על מאמרם (ברכות נד: 'ארבעה צרכין להודות, יורדי הים, הולכי מדברות, וממי שהיה חוליה ונטרפה, וממי שהיה חbos בבית האסורים, כי באמת הכל חייבם להודות תמיד לה' - לא רק אלו שבאו לכלל סכנה, אלא אף אלו שעברו את הים על מי מנוחות... אלא שלפעמים אין האדם מכיר בהזה, וудין לא מילא תפקיים שהוא צריך להודות לה', על כן מן השמים יביאו לכל סכנה כדי שיזה לאחמי'כ' על הצלתו הגדולה. אך החכם ישכיל בתחלת דרכו להודות על כל נשימה ונשימה, וממילא לא יצטרך לבוא לידי צרה. שהרי, תכלית הייסורים אינם אלא כדי שיזה וישבח להקב"ה, והוא כבר עשה כן. ובזה מפרשים "סיפא דההוא קרא (תהילים קז מג) 'מי חכם ושמר אלה ויתבוננו חסדי ה'", שע"י 'ויתבוננו חסדי ה' מבעוד מועד, כשהכל מתנהל על מי מנוחות, ימנע מעצמו כל מיני חלאים רעים ומרעין בישן.

ספר המגיד מישרים הנודע, הגה"ץ רבוי יעקב גLINISKI זצ"ל, משריד תلمידי נובהרדוק בדור האחרון (הובא בספר 'והגדת' פר' יתרו עמי' שנ"ח), שבימי יולדותיו החלו המשכילים להוציא לאור כתבי עת' כדי למשוך אחרים את בני הנוער. אמרו ע"ה שחפצה להגן על בני ביתה, הייתה מביאה בכל יום לבitem את הידען אידישערטאג בלאט' שהייתה כתוב בלע"ז (בשפה הגרמנית), אבל היה כשר וראוי להכנס לבית יראים ושלמים.

"**יאחם תהיו לי לעם**" (ויקרא כ"ז, י"ב)

אין 'הנוגת דין' והיפור הרחמים, רק למראית עין האדם בזו העולם, ובאמת הכל מיושר. והעזה לקבל את הדברים באופן זהה, שיבין בדיוטו כי כל אשר לו - מתנת חנים היא מטופתו של הבורא, ואין חיבים לו מאומה מן השמים. אז יודה וישבח תמיד לבוראו, ויקבל את הנוגת הבורא עמו בנחת ושלמות הנפש.

שמעו נא לעמעה שהיא בזאת השנה תשע"ז, במושאי ראש השנה בעיה"ת בני ברק. כידוע, ברחבי העיר מפוזרות 'תחנות אוטובוס' בו יאספו ה'עגولات' את הנוסעים איש איש למוחז חפצו...

במושאי ר'ה, באישון ליל,

שהשעון כבר הורה על 1:30 עמדו רבים מתושבי עיה"ק ירושלים ת"ו (לאחר שערכו את ימי החג בבני ברק), באחת התחנות ברחוב כהנמן בב"ב, והמתינו שיבוא אוטובוס הנושא את מס' 402 לחתם לבitem... אך בוששו פעמי המרכבה

מלבואה, וכבר נתגנבה בלבם המחשבה שמא יצטרכו להשאר למשר כל הלילה ברוחבה של עיר על טפייהם ומטלטלים... עד שמרחוק נראה אוטובוס ריק מנוסעים. ותעל הרינה במhana

- הנה קרובה יושעתנו לבוא, אך משנטקרוב רואו שהוא נושא על חלונו מס' 318 הנושא לעיר רחבות. מכיוון שכן, עלו עליו כמה מה'עסקנים' שבעם, וביקשו מה'הנהג' שיסכים להחליף את יעד נסיעתו ויקחム לעיה"ק ירושלים. אך הנה לא אבה בשום פנים ואופן לשמעו להם. שהרי נשלח מטעם בעליו לישע לרוחבות.

ופיצרו באיש מאד, עד שניכמו רחמי ונעתר להם - החליף את מס' 402 העלה את ציבור המתינים בכלין עניינים, בישיבה ובעמידה עד אפס מקום, והחל לישע ירושלים. הנוסעים שש macho בטובי של האיש, החל לשבחו להללו ולקלסו, ולברכו בעולם הזה ובעולם הבא גם ייחדיו, בגמר חתימה טוביה, ב'פתקה טבאי' ובכל הברכות האמורות, ושאין אמורות בתורה...

בהגיון לחוץות ירושלים, ניגש אליו אחד הנוסעים וטוח תמייתו וכי 'וכי היאך לא חשש מר עשות כן, והרי המפקח עליך רואה את כל אשר נעשה נעשה (בשעת מעשה - ע"י ה GPS) ונמצית מסכן עצמן עם פרנסתך?...' "

밀א הנהג פיו שחוק... וביאר לו עומק העניין... הנה 'הנה, יסלה נא מר, כי טעות בידוע... בחרדר המפקחים רואו (ע"י כלים מיוחדים הפעילים בחכמת הטעכנוולוגיה) שבת'חנה' פלונית, זו שעמדתם בה זמן ארוך מאוד, ובאים המתינים לאוטובוס שיושיעם... והוכר זחביבים לשולח אוטובוס לשם, אך כל הנוגדים ענו ואמרו פה אחד

הגה"ץ רבוי אלימלך בידרמן שליט"א

אותה שעת נסעה הייתה אחת משעוט היפות עלי אדמות, כל-tag ושייח' שחוחתי אז עם רביינו נחקר בזכרוני לעד ומהויה בעברוי תמרור דרך בהליכות החיים "מאייפה הרוב סופג את יראת השמים שלו?" שאלתי...

מزن הגרי"ש אלשיב זע"א מסביר כמה גדלות ויראת שמים אפשר לקבל מלימוד סוגיה

רביבנו לנסוע מביתו לבני ברק לצורך דוחף שלא היה דרך לדוחתו. קפצתי על ההזדמנות ובkeshti מרביבנו להציגך אליו לאוთה נסעה. רביבנו נעתר לי. אותה שעת נסעה הייתה אחת משעותיו היפות עלי אדומות. כל תג ושיח ששוחחתי אז עם רביבנו נחקר בזיכרון לעד, ומהויה בעברוי תמרור דרך בהליכות החיים.

"מאיפה הרב סופג את יראת השם שלוי?" שאלתי.
תשובתו של רביינו הייתה קצרה, כדרךו, חוט השערה שעלייה
תלויים הררי עולמָם:

"מחמתו של הרשב"!

מאז היה לי הדברليسוד. ככל שיעמיק האדם בחכמתו של הרשב"א, יתמלאו אسمיו נפשו ובתי אוצרות רוחו ביראת שמיים. באותו הzdמנות נדרה הוסיף רבינו ואמר דבר מופלא שנחקר בלביו: "אפשר לסתוג הרבה יראת שמיים כשלומדים את חידושי רבי עקיבא אייגר. פעםים רבים מביא הוא קטעים מספרי מחכמים שלא נודעו דיים בעולם התורה, וכשאינו יותר לסתוף דעתם הרוי הוא כותב: 'זה יאיר עיני' – CAB לו שלא זכה להבין את דבריהם של אחרים מחכמים, שייתכן כי הוא היה גדול מהם. בימינו, מי שרואה דבר בספר מן האחרונים ואינו יותר לסתוף דעתנו, הרי הוא מפטיר מיד: 'הוא סבור כה, ואני סבור אחרת'. מענותנותו של רבינו עקיבא אייגר אפשר לסתוג הרבה יראת שמיים.

אֵין גַּם־מִתְּבָרֶךְ לְסֹבֶג הַרְבָּה יְרָאָת שָׁמִים.
לִימּוֹדֹ בָּזְמָן 'סֶדֶר מוֹסָר'.

יעץ לו רבינו: "קבע את לימודי בספר 'מסילת ישרים'". לאחר תקופה, סיים אותו תלמיד את הספר כולו, וסביר שיש לו ידיעה מוקפת בדבריו הקדושים של רבינו הרמח"ל. שוב עלה לשאול את רבינו באיזה ספר יקבע את לימודי בזמן הקצוב ללימוד המוסר. אמר לו רבינו: "גמרת ללימוד את הספר 'מסילת ישרים'? עתה התחל ללימוד את כל הספר מחדש ותראה הבנה חדשה בכל מה שלמדת".

בלב אוטו תלמיד ושתת את הדברים לפני מתחברין. בישש לפניך 'מסילת ישרים' חדש לגמרי". אמר לו רビינו: "עתה שוב התחל ללימוד את 'מסילת ישרים' ויתגלה לאחר שסימים פעם שנייה את הספר, שוב עלה אל בית רביינו.

המשר בעמוד הבא <<

ותצחק בעלת הבית בקרבה כשמייה את 'טענותיה', בהסבירה:
"כאן נכתב אודוט ספינה חדשה שזה עתה סיימו לבנותה ברוב
שכלול פאר והדר, אך מכיוון שאין יודעת לקרוא את הכתב אשר
מתחת לתמונה - החזקת את העיתון הפוך, ולכן דמיית בנפרש
שברקען בחרבב לאמוילום".

שחספּנוּ הוֹתַחֲנוּ לְמִצְלָהּ .
סִים רַבִּי יַעֲקֹב וְאָמָר: "מִכֶּאן לְמַדְתִּי 'דָּרְךָ חַיִּים', שְׁלַפְעָמִים נָרָא
לְאָדָם שְׁצָרוֹת רַבּוֹת בָּאוֹת עֲלֵיו. וּבָאָמָת כָּל מְחַשְּׁבָתוֹ זוֹ בָּאהּ לוּ
רַק מַאֲחָר שְׁמַבֵּט עַל הַדָּבָר בְּ'הַיפּוֹן', אֵין לוֹ אֶלָּא לְחֻזּוֹ וְלַיְשֹׁר
אֶת רָאוּתוֹ וְלַהֲתִבּוֹן בְּעֵין האַמְנוֹנָה שֶׁכָּל מִן דָּבָר וְרַחֲמָנוֹ לְטַבּ
עֲרַבִּיד וְהַכְּלִיל יְרוֹא עַל מִקְמוֹן בְּשַׁלּוֹם".

(מחור 'ראר הפרישה' – רראיישית)

"אם בְּחַקְתִּי תָּלֶכְךָ" (ויקרא כ"ז, ג')
בשורות הבאות נגולל מספר
שחמים:

בזהירות אחת היה רבינו שרוי בחדשות מיוחדת. ניצלתי את
הזמן ושאלתי: "מנין אפשר לשאוב לרעת שמי? מה יש
לעשות כדי להתחזק ביראת שמי?"
באותה שעה הייתה מסכת "קידושין" מונחת לפניו. פתח את הסוגיה

שרה הגראייר אלישיב זצ"א

שבה הוא עוסק, החווה בידו
ואמר: "ביראת שמים אפשר
להתחזק כשלומדים סוגיה
במסכת קידושין".
אחר רגע של הפסק נשמע
קולו של רבינו, מתפרק בערגה,
על מבועי אהבת התורה,
וכשנהרה שפוכה על פניו, אמר
וויפל גדלות קען באקומוּן
פונ לערנען א סוגיה, וויפל
שלימוט וויפל יראת שמים! ("כמה גדלות אפשר לקבל מלימוד
סוגיה, כמה שלימוט, כמה יראת שמים!")

תלמיד רבניו, הגר"י דרז'י שליט"א מס'ר:
שנים רבות שדקדקתי אחר הליקות רבניו, וככל שהעמקט
להתבונן, ראתה את חוט יראת השמים המשור על כל הליקותיו
ושזור כברית התיכון בכל רגע ורגע מימי חייו. רבניו, ספוג כולם
ביראת שמים, בכל אישיותו, ויראת השמים ניכרת ובולטת בכל
צעד ושלל שהוא עוזה.

תמיד תמהת בינו לעצמי, איך הצליח ריבינו להגיע למדרגה
גבולה צאת ביראת שמים? מני שאב אותן? איך הוא המעדין
שומנוו ושבב ובכך יברך ושותם ברכותינו אונמיות?

עד שהעצמי פנוי ושאלתי זאת את רבינו עצמוני.

היה זה בהזדמנויות מיוחדת, נדירה עד מאד, שנקרתה לפני. זמן רב ציפיתי שרבינו יקדש לי שעה מזמנו, זמן מרוחך ולא דקוט ספורות של בין. בחסדי שמי זכתי לכך. היה זה כשנאלץ

אמו הייתה מוסרת בו 'שיעור כללי' בכל יום אחר הצהרים לכל שכניה שלא ידעו לקרוא בשפה הגרמנית, ובכך מנעה אף משאר אחינו בני ישראל שלא יתבollowו בין פריצי עמנוא רח"ל על ידי קריית כתבי העת שלהם.

באחד הימים, כשהעמדה אמו במטבח הבית ועסקה בעבודתה, וכבר החלו השכנים לחתוך החדר הסמוך לשמיית השיעור, נטלה אותה משבচנותה את הצייטונג (עיתון) וראתה בו תמונה של ספרינה הפוכה, וכנה נזדעה מארש ראו עיניה עד שניגשה אל בעלת הבית וגURAה בה: "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאַדְמָה בָּעֵד שֶׁסְפִינָה גְדוֹלָה הַתָּפְכָה לִמְצּוּלֹת יִם
עַל כָּל יוֹשְׁבֵרִיבָה?"

הגר"ד פוברסקי זצ"ל, יחד עם שני ראשי ישיבות נוספות נוספים, הגיעו לפגישה עם שר הפנים כדי לשכנעו שגם היזומה הזו תיתקל בה התנגדות גורפת מצד כל עולם התורה ... ואז חזר בפניו ראש ישיבת פוניבז' על הספר הוא, של הבחורים שבחירת המאכל בישיבה בפועל טוביה...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על הספר ראש ישיבת פוניבז' הגר"ד פוברסקי זצ"ל

התערבותם של גורמים אחרים בלימודה! אי אפשר גם ללמידה וגם עסקות מסחרי. אי אפשר!"

"אני עצמי", הדגיש הגאון זצ"ל, "אני מבין למה לא נותרו בחורדים הם בלימוד, אבל זו המציאות ומציאות, כידוע, אי אפשר להכחיש. אם זזים רק מעט מן הגمرا, אם נוגעים רק קצת במסחר, כבר אין זה לימוד!"

והוסיף הגר"ד פוברסקי בספר ברישומי תלמידים, שהמעשה ההוא עם הבחורים בפועל טוביה, שימוש אותו ב... פגשתו עם שר הפנים. היה זה לאחר שעלה לארץ ישראל, והתמנה לראש ישיבת פוניבז'. בתקופה מסוימת בקשה הממשלה להגיע להסכם עם ראשי הישיבות, שכל הבחורים יתאמנו במתחו-ירוי וידעו להחזיק רובה, דהיינו, לא גיוס מלא ולא גיוס חלקי, אבל לפחות שיידעו לירוט... הגר"ד, יחד עם שני ראשי ישיבות נוספים, הגיעו לפגישה עם שר הפנים כדי לשכנעו שגם היזומה הזו תיתקל בה התנגדות גורפת מצד כל עולם התורה. השר, שloudתו של ראש הישיבה היה אדם ישר והגון. התרשם באופן מיידי מדבריהם של רבני הישיבות, והבטיח שבישיבת הממשלה יצבע נגד החוק, אבל ביקש מהגר"ד להסביר לו מה יקרה אם בחורי הישיבות ידעו להחזיק רובה: הרי אין לנו מבקשים לגיסם לצבע, וכי מה זה יכול להזיק להם אם ידעו לעשות שימוש ברובה?..."

ואז חזר בפניו ראש ישיבת פוניבז' על הספר ההוא, של הבחורים שבחירשו בבחירה המאכל בישיבה בפועל טוביה... "גם אני לא מבין למה הם יצאו מהלימוד, אבל כך הייתה המציאות, ומזה אפשר להסביר שלימוד התורה חייב להיות ללא כל תערובת נוספת. אם הבחורים יחזיקו רובה - הם לא יישארו בלימוד!"

המשך בעמוד הבא <<

גדולי המוסר, ואמרו עיניו למראה הספר הבא, המספר אודות גאון המוסר מרן הגר"י סלנטר זע"א:

"באחד הימים, התבזבז בעליית בית המדרש והתעמק מאד בספר מסילת ישרים. התעמקותו הגעה עד כדי שלא שם לב כי הגאון ר"א חריף עלה אליו לבקרו ועמד שם חרש בשעה. כשהתעורר מהתעמקותו, אמר לו הגאון ר"א: "בטוח הייתה שיכשoba בבית ר' ישראלי, אמר צחאו הoga בש"ס ואשונים ואחרונים, בקוצות וברבע". וכשחו מצאתו עמוק מחקר בספר 'מסילת ישרים'. כאלו לא שם לב לדבריו, פנה אליו ר' ישראלי ואמר: "במתוatta, התוכל לומר לי הפשת במסילת ישרים??" (המאורות הגדולים עמי ס"ב)

הנה כי כן, שלומדים את במסילת ישרים אין לומדים את דבריו הקדושים של הרמח"ל גרידא, אלא לומד האדם את "עצמו" ובודק את מצבו לאור הנאמר במסילת ישרים. כשותפה, הרי הוא מגלה תביעות חדשות ועומקים חדשים בתוך עצמו, וממילא מהו הלימוד במסילת ישרים פנים חדשים. (מתוך 'גדולה שמושה')

"אם בחקני תכלבי" (ויקרא כ"ז, ג')

וברש"י: שתהיו عملים בתורה

על חובתו של adam להתميد בלימודו ולא לעסוק בשום דבר אחר, ספר פעם הגר"ד פוברסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז': "בצערותי, כאשר למדתי בפועל טוביה היה רعب גדול מאד, עד כדי כך שבתחלתו של כל שבוע קיבلت חתיכת לחם שגדלה היהימי השבוע... בלילה היו היתי נאלץ לעשות סימנים בלחם, כדי לדעת עד היכן לאכול היום, עד היכן מחר, וכו'..."

"וזכרוני", המשיך הגר"ד פוברסקי בספר,

"שבזמןנו ההם הייתה קיימת אפשרות לעשות מסחרי כלשהו בענייני האוכל דהיינו, לחתת מאכל מסוים, שהיה עשוי משמן, למכור אותו ולקיים מרבית הבחורים שהיו עמי בישיבה לא התעסקו בזאת, והעדיפו להישאר רעבים, העיקר לא לצאת מהלימוד ולו לרגע קט, אבל היו מועטים שבשל הרעב הגדול שפקד אותם - מכרו את המאכל ההוא וקבעו את הלחם".

והuid הגר"ד, לדורות ולדורות דורות, כלל

מי שהתעסק בזאת - לא נשאר בעולם התורה! - - - מבהיל, הרי הבחורים הללו לא עשו זאת לשם מסחר. "גם אני מעיד על כך", ציין ראש הישיבה, "שהחביר עשו מה שעשו בגל הרעב שפקד את האזור כולו, ולמרות הכל, התורה אינה סובלת וקבעו את הלחם".

<< המשך עמוד קודם

להבין פשר הדברים. אמרו לו: "רביבינו סובר שהעסק במסילת ישרים אינו בגדר לימוד או ידיעה שלומדים פעם אחת וחזרים עלייו עד שיעודים אותו ודיו. במסילת ישרים הוא עבדות חיים, דבר שצריך לחזור עמו לאורך היום כולם ובמשך החיים כולם. על פי במסילת ישרים יש לעבוד כל החיים. לכן, בכל פעם שלומדים אותו מגלים עולמות חדשים, משום שיש למדוד אותו מתוך הלב, וככל שמתעלמים - מוציאים בו טעם חדש".

כל המתבונן בחיי רבינו, במדרונות הזהירות, הזריזות, הנקיות, הפרישות, הטהרה, החסידות, הענווה, היראה, הקדושה - שעלייה עמל במשך כל ימי עד שהגע לפגת הסולם, יראה שאת במסילת ישרים לא "לומדים" אלא "חיים" לאורך שנות היממה ובמהלך כל החיים; עמלים על כל דרגה עד שmagim אליה, ולאחר מכן מתעלמים לדרגה נוספת - עד לפסגה.

לאחר תקופה שבה שמע אותו תלמיד את הדרכתו של רבינו, פתח לתומו את הספר המופלא "המאורות הגדולים" שחיבר אחד מגдолיו נובהרדוק, הגה"צ רבי חיים זייציק זצ"ל, ובו סיפורים על

סיום המהוזר הראשי
הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליטה

הגיע רבי אליהו לופיאן לבתו של הגרי"ד סולובייצ'יק, להכנס את נכו לישיבה. אמר לו הגרי"ד: "אני לא יכול... אני מוסר שיעור בחדר הקטן זהה, לדעתך, כמה יכולים להכנס בחדר?" הביט רבי אליהו ואמר: "כ-30 בחורים..." אמר לו: "נכדים כאז 60 בחורים.. הרי אין כאן מקום לשיכח..."

הגאון רבי מיכל שטרן, רב שכונת עזרת תורה בירושלים, עם סיפורים מיוחדים על עמל התורה

ע"פ דרך הטבע - אתה צודק שיותר משלושים אי אפשר להכנס, אבל אם נכנס שישים - בהכרח שהוא כבר לא בדרך הטבע, מכיוון שהבחורים, כל מהותם הוא לימוד תורה ולא אכפת להם בדוחות ובציפיות איומה.. א"כ לא יהיה אכפת להם אם יכנס עוד אחד..."

שרהי חוץ בדרך הטבע יכול להיכנס עוד אחד... כרך למדוע פעם, בשיא הלחץ והדוחות, לא יכול להחזיק גمرا גדולה כי לא היה מקום להחזיק גمرا גדולה, וכרך למדוע והתعلו בתורה ויראה.

אך ישנו מxon רבי איסר ולמן ומxon רבי ברוך בער אבוי צ"ל סיפור: שמעתי מאחד התלמידים של רבי שמחה שעפס שלמד בבריסק, אז הוא אמר לי שלbriskeur רב היה לו את החבורה שלו שהיו מגיעים ללימוד אצלם קדשים לכמה שנים, ולאחר כרך היו מגיעים חבורה אחרת. זה לא היה קל ללימוד אצל הרוב קדשים. הרוב היה רב העיר ולא יכול

לקבוע במידוק מתי השיעור יתחיל (הוא רצה ברכך, אבל העניינים

של העיר יעיכבו אותו). השיעור היה צריך להתחילה בשעה ששה בלילה, והיה זמני שהיה מתחילה שבשבוע ומשמונה. בחוץ, בחורף, היה שלג, ובכיתה הרב היה מאד חמ. הבחורים התלמידים - היה להם מעילים חמימים, אבל פחדו להוריד את זה. הילדים בחוץ יכולו לשחק עם המעילים המשך בעמוד הבא <<

של יואש, ואומרת: "אני רואה שאביך ניחן בחוש של נביות, ואי אפשר לשקר אותך..." כנראה שאין לך ברירה אלא לצאת באמות לעובודה... קח את עצמך בידים, והתחל לעבוד, וכשתרווחה סכום כסף, לך לאביך וחוראה לו".

בלית ברירה, השכיר הבן את עצמו למלאכה כלשהי, וכשהרוויה סכום כסף הילך עמו לאבינו. גם הפעם שלח האב את ידו, בתנועה השכיבעה על כרך שהוא מתכוון לקרואו את שטר הכסף שהרוויה הבן. ברגע זה נרתע הבן העובד, והחל לזעוק בקול גדול: "אבא, אבא, אל תקרוע את הכסף הזה, הרי עבדתי וعملתי עליו קשות!" - - - ברגע זה, נראה חירך רחב על פניו האב. הוא ניגש אל הבן, נישק אותו, ואמר: "עכשו אני בטוח,بني יקורי, שהן יודע לעבוד! והראיה, שכאשר קרעתי את שטר הכסף הקודמים לא צעקט, כי לא عملת והזעטה עליהם, ולכן לא היה אכפת לך שהם נקרעין על ידי. אבל כאשר הנך צעק חמס על השחתת הכסף, אין לי אותן ברור מזה, שאכן החילות לתת את ידיך במלאכה, וכעכשו אוכל גם לחtan אותך בלב שקט".

זו הייתה כוונת חז"ל, באמרים שהتورה נקנית ביסורין, כי רק כשעמלים ומתירים על התורה - אז מרגישים את השيء אליה וזוכים לנכוtbת באמצעותה.

(מתוך 'חינוך' חמ"ד' הגדה של פסה - הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א)

הגאון רבי מיכל שטרן שליט"א

"אם בחקני תכלוכו" (ויקרא כ"ז, ג')

וברש"י: שתהיו عملים בתורה

אבי צ"ל אמר: סיפר לי מו"ר רבי אליהו לופיאן, שרצה להכנס את נכו לישיבת בריסק אצל הגאון רבי יוסף דוב סולובייצ'יק

צ"ל, ומכוון שהנכד ידע שקשה להתקבל שם, שלח את סבו מו"ר רבי אליהו כדי לשכנע את ראש הישיבה לקבלו. כשהגיע רבי אליהו לבתו של הגרי"ד סולובייצ'יק קיבל בכבוד גדול, שהרי ידע רבי יוסף דוב מה דעת מxon הגרי"ד מבрисק על רבי אליהו לופיאן, ושאל לו: 'מה אתה רוצה?' אמר לו: 'להכנס את נכו'!

אמר לו הגרי"ד: 'אני לא יכול...'

'מדוע?' שאלו רבי אליהו...

אמר לו: 'אני מוסר שיעור בחדר זה', והיה זה חדר קטן. לדעתך, שאלו רבי יוסף דוב, 'כמה יכולים להכנס בחדר?' הביט רבי אליהו ואמר: 'שלושים בחורים...' אמר לו: 'אם אני אומר לך שנכנסים כאן שישים בחורים? הרי אין כאן מקום לשיכחה... ואיך אכנס את נכו?' אמר רבי אליהו: 'א"כ, בודאי אתה צריך להכנס את נכו'...' שאלו רבי יוסף דוב לפשר הדברים, ואמר לו: 'אם נכנסים כאן

<<> המשך מעמוד קודם

נתן לנו את הדוגה

כדי לזכות לknות את התורה הקדושה, צריך האדם להתמסר ללימודה ולknותה ביסורים, שהרי ארץ ישראל ותורה knות ביסורים. مثل מהذا דבר דומה, לגבי גדול שהיה לו בן יחיד, מפונק מאין כמווהו, כיאה וכיוות לבן של גבר... בהגיעה לפLIK, נישואין, סרב האב לשדכו, באומרו שעקב היותו מפונק - לא יכול הבן לגדל את ביתו כראוי.

זו הייתה דעתו של האב. אבל, האמא רחמה על בנה, ולא רצתה לעכב את שידוכיו, ובקשה להוכיח לבעה שבנים מוכשר לעובודה. מה עשתה? נתנה בידיו של הבן שטר כסף, ואמר לו שליך ויאמר לאביו שאת הסכום הזה הרוויה היום במלאתכו. עשה הבן למצות אמו, והראה לאביו את השטר, האבא לקח את השטר וקרעו למול עיניו של הבן, ואמר לו בצוורה נחרצת: "אל תשקר אותי, את הכסף זהה לא הרוויה במלאתכו".

האמא מצדה לא התיאשה, ושגרה שוב את בנה, והפעם עם שטר כסף גדול, אבל הורתה לו שלפני שיגיע אל אביו ילכלה את ידיו כהוגן, ויחד עם שטר הכסף יראה לאביו גם את הידיים המלוכללות והמאובכות, וכל זאת כדי להוכיח שהפעם הוא באמת עבד קשה...

ונהנה הכלולך שנוצר כתוצאה מהעובדה... אבל התמונה חוזרת על עצמה, האבא לוקח את השטר וקורעו, וمبיע את כעסיו על הבן ששAKER אותו שוב ושוב. חזר הבן לאמו, ומספר לה את הקורה עמו אצל האבא. האמא, פוכרת ידיה בסימן

כש מבחוץ שיכלה חרב וחיללים נפלו בכל רגע. בביטחון גמור רושם רביע יעקב בין דפי המסכת, כי למרות כל הרדייפות הנוראיות, כולל הودאה לישוב במרומיים שהצליח בידו להמשיך וללמוד את הדף היומיי במסתרים, ואף לסימן מסכת ווד מסכת, עד כי לסימן את מסכת סוטה, האחורה שכברך זה לא עלה בידיו, וכדורי המותת

כל הנראה הכריעובו בעודו עוסק במעין התלמיד. בתחלת הכרך של פנינו, כתוב רביע יעקב את הודהתו לישוב במרומיים, שזכה להתחיל ולסתים מסכת זו בשנת תרצ"ג, בעיר סיגט, אלא שבבאו לרשום את לימודו בפעם השניה במוחזר הבא, היה זה בשנת תש"א בעיצומם של ימי התופת והמלחמה. וכשה רושם רביע יעקב בעמוד הראשון של מסכת נדרים, אלו דבריו המרטיטים:

מי אנו כי שאזכה להודות לך, כי עפר אני בחיי ורימה ותולעה אחר מיתתי, ובפרט לך דומה תהילה. אבל לעצור במילים מי אוכל. הפעם אודה לך בכפליים כי זה הפעם שניית שאזכה להתחיל בש"ס ללימוד מסכת נדרים, וד' היה לי בעזורי وكل שקי יתנו לי ולכל ישראל וחלמים, שיכולים לעמוד כנגד הצרות שנתגברו עליינו, כי ברכה גדולה אנחנו עכשו, עצמן לטבח יובל, וכעפר ארץ תחת רגלי כל האומות וכקוצים בעיניהם.

אהה רבש"ע, השקיפה מעון קדשיך וברך את עmr ישראל במרה, וידבר עמים תחת רגליינו ונזכה לביאת גואל צדק ישראל ولبنינו בית המקדש במרה, כי למה יאמרו הגויים אלה אלוקיהם ובאותם אלוקינו בשמיים, ובמרה יהוס עליינו בישועות כלויות, והעשה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עליינו ועל כל ישראל במרה אכ"ר.

כה דברי השפל, והמדוכא בייסורים בכפליים שאי אפשר לפורתם, וכיימה גליה העותר והמצפה בכל רגע ורגע לשועה בתור שאר ישראל, יעקב ב"ר ברוך ריעדנץ סיגעט א שלח תש"א.

ובהמשך כותב:
ב"ה. אבקש מאדון כל העולמים שימחול לי בסליחה גמורה, על מה שלא למדתי מידי יום ביום את הדף היומי כמו רגילות שלוי, כי חילתה לא ברמד ובמועל עשיית זאת, אלא אונס הייתה מחתמת הרדייפות של הרשעים יש"ו, שהוא רצונם לגלותות אותנו עם כל ב"ב תלייה בגלוות, לדבון נפשי, עם שאר אחינו בני ישראל, וממחמת צרות וצרות שוניות שנגעו بي, לא היה לי פנא ללמידה, כי טרוד הייתה להצליל אותו עם כתוב תעוזות, והקב"ה ברב רחמי היה לי בעזורי והצליל אותו עם כל בני ביתי, ומעתה אודה לו בכל לבבי הנשבר, ואקווה דבעזרת ד' להשלים מה שחרשת, אם יתן לי כן. והיום סיימתי פעם שנייה מסכת זו, פה סיגעט מש"ק שמות תש"ב לפ"ק יעקב.

(מתוך 'מידות והנהגות טובות')

ולקלקל אותם. אז היו כאלה שאחזו את המעל לידם, ואחריהם נשארו לבושים עם המעל וזה היה מאד קשה.

הרבי ראה את הצער של התלמידים, אז הוא פעם אמר להם: "אתם חשבם שאתם סובלים בשבייל תורה?" אז הוא קרא להם והזכיר אותם ל'בית דין שטיבל' (חדר הבית דין) שהיה אצלם בבית, והוא הוציא מתחת לשולחן הבית דין שטיבל' שני שקים ואמר להם: "על שני השקים האלה - על אחד ישן ר' איסר זלמן ועל השן ישן ר' ברוך בער במשך שנים, וכך הם למדו".

עדותו של החפץ חיים

ישנם אברכים שבאו מחוץ ליה ויה להם שם כל טוב, ואילו כאן חיים בתנאים של עוני ממש, כדי לחזקם הביא להם אבי יצ"ל את הסיפור מהחפץ חיים.

בערב יום כיפור, תלמידי הישיבה ברاذין היו מתלבטים ובאים לביתו של הכהן הגדול. הם מבקשים לספוג עוד מעט לבון להתקנות מחתאים קודם יום הדין. ביתו של החפץ חיים הומה מדים, רבינו ישוב מהוורה, מבית בבחורים, בוחן אותם זה אחר זה. והנה רואה הוא ביניהם את הבחורים שהגיעו לישיבה מאמריקה הרחוקה. ליבו גואה ורגשותיו מביואות אותו לומר כך: "התנא רבינו נהරאי אשר גר בארץ הקודש אמרה: הו גולה למקום תורה", היהודים הלא מפוזרים ומפוזרים מהה כתעולם כולם. אמריקה הלא אף היא גלות היא".

הוא שותק לרגע מהרהר, מתווך עומק המחשבה, זוקף עיניו... ומגביה קולו ואמר בהתלהבות: "הביתה וראה, ריבונו של עולם... עומד לו בחור ועווזב את ביתו, את הוריו את קרובי אמריקה, ארץ שמיליה כל טוב, כל התענוגות והנוחיות שם, והלא גם שםמצוות כבר ישבות! ואילו הוא... בא לא לכאן... לעיריה קטנה ונידחת, ולמה? לחיות חי צער!! הרי זו גלות בתוך גלות... לשם מי? לשם מי כל זאת? לשם ולשם תורה?! בשל זה בלבד הלא עלייך לרchrom כבר על עmr ישראל, לך אוטו מכל גלוויות...". והוא נאנח ומוסיף: "חיני, ריבונו של עולם, חיני.. העת הגיעה!!! והוא פרץ בכייה שהרטיטה את ליבם של כל הנוכחים, ובכו אף הם, דמעות שטפו את עיניהם.

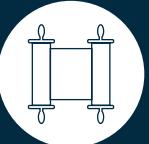
דברים אלו, שיצאו מלבו הטהור השפיעו כל כך על הבחורים, עד ששכחו את כל בעיותיהם וחזרו למדוד בתוספת כח ומרץ.

לימוד דף היומי בשוואה

מצמרר לראות איך אחד מקדושי השואה, ר' יעקב ב"ר ברוך ריעדנץ מסיגעט, ציין בצד המסכת דברים מופלאים על הזמן שלמד בשואה.

מסכת זו נמצאת בידי אחיו, הרה"ג רבוי זונדל שטרן שליט"א, שקיבלה מחמי, הרה"ג רבוי מרדיי אף ז"ל, רבוי יעקב ביקש לחזור עלי ניר לזכרת נצח את מאורעותיו בשנות הזעם הנוראים,

השאלות בפרק השבוע

- מודיע נבחר يوم הכיפורים כיום שליח עבדים?
- מודיע נשאל האדם בתחלת דינו על משאו ומתנו דוקא?
- מודיע נאמר "שש שנים תזרע שדר" בלשון ציווי?
- מה הקשר בין מצוות שמירת שבת ומורה מקדש לגאולה העתידה?

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישת התקשרו 009000-560-02

כארש נפתחה, בהסדי הש"י"ת, הדרך להגיע לכוטל המערבי, הילך עם קבוצה מבני היישיבה לשם, כאשר התקרבו ולפתע שמעו את פעמוני בתיהם, פרץ רביינו בבכי מր, איך שירטומאה כזו ליד קודש הקודשים???

הганון רבי חיים פנהס שיינברג זצ"ל ביראת שמיים מהוושית שזעקה מכל דבר ומעשה

לעובי הקורה ולבסוף התיר, אולם כשיצא הפסק מפיו פרץ בבכי, היה זה מעמד כביר של יראת שמיים.

כאשר ראה עבירה, ראו עד כמה כאב לו הדבר. חתנו הגאון רבי חיים דב אלטוסקי היה מספר שכasher היה חוזר אליו בשבתו, בתקופה שהישיבה הייתה בדיסקון היו חולפים בכਬיש הכנסה לירושלים ונסעו שם מוכנות בשבת, דבר זה היה מכאייב לו מאד, אולם הם נאלצו לעבור שם, אך לאחר תקופה הוגה ברעינוו איזה דרך חלופית ללכת בה, שם יוכלו להחשף לפחות חילולי שבת. כך היה גם בשבועות הראשונים לעלייתו ארצה, אז העמידה הסוכנות לרשותו דירה בשכונת קטמון, אך היה זה רחוב שנסעו בשבת ולאחר הוא כמעט ולא שהה בו. קשה היה לו לראות חילולי שבת של יהודים ועוד בארץ ישראל, لكن שהה הרבה בישיבה ובבית גיסו עד שהדירה במרתדורף הייתה מוכנה.

בשנת תשכ"ז, כאשר נפתחה בחסדי הש"י"ת הדרך להגיע לכוטל המערבי, הילך עם קבוצה מבני היישיבה לשם. כאשר התקרבו ולפתע שמעו את פעמוני בתיהם, פרץ רביינו בבכי מר. איך שירטומאה כזו ליד קודש הקודשים. גם כשהגע יכולות עצמו בכח והזכיר בתחרגות את הפסוק (איכה ד. יב) "לא האמינו מלכי הארץ כי יבא צר ואובב בשעריו ירושלים", אפיקו הגויים הבינו עד כמה אי אפשר בלי ירושלים וידעו שמעולם לא הצלחו אויבים לכובשה. ורק משום שלא נהגו על פי התורה היא נחרבה.

מקדש עמו ישראל

כאשר סיידר חופה וקידושין היה בהתרgesות רבה, ופעמים רבות בברכת האירושין שתחת החופה היה קולו נשנק מדמעות. תלמיד שאלו פעם מה פשר ההתרgesות הגדולה, הרי כמעט בכל יום הוא מסדר קידושים? ענה רביינו: "ראשית, הלא בכל חתונה מקימים כאן בית חדש בישראל שמקומו על אדני התורה ומה יותר מרגש מזה. אבל יש כאן הרבה יותר מזה, שהרי הנוסח של ברכת אירושין הוא" אשר אסור לנו את האروسות והתיר לנו את הנשואות לנו מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין", שהרי כל קדושת כל ישראל מונחת בקשר של נישואין שהארוסות אסורות, שהרי קודם מתן תורה כותב הרמב"ם (אישיות פ"א ה"א)" אדם פוגע אשה בשוק ומכנינה לתוך ביתו" בלי שום הכוונות והזמןנות. וכיון שניתנה תורה - נתחדשה הלכה שככל ישראל צריך הכנوت וקניןיהם, מתחילה קניין אירוסין ואחר כן קניין אישיות, והלא זה סמל לכל קדושת כל ישראל שלא משתמשים ונוהנים מהעולם בעלי הכהנה לעשות כרצונו יתברך". (מתוך ' מגדלו ומרוממותו)

"**יאת מצותי תשנורו**" (ויקרא כ"ז, ג)

יראת השמיים של רבניו הייתה מוחשית. כל נסח דיבורו, אם זה בשיחה איתו או בשיעורים, היה ספג יראת שמיים. כשהזהcir את דברי התורה היה אומר: "התורה הקדושה אומרת..." כשהזהcir את רבותינו הראשונים והאחרונים היה מזכיר זצ"ל... נזכר היה יראת הכבוד אליהם. כשהזהcir בתוך דבריו ציור של עבירה, כמו שדן אמן אחד מבשל חיללה וחס בשבת, כמה פעמים כשהזהcir בשיחות את אש הגיהנום פרץ בבכי... יראת השמיים החושית ועקה מכל דברו שלו.

כך גם בשיעור ההלכה שמסר, מלבד הלימוד עצמו, למדו

התלמידים את יראת השמיים שבערה בו, למרות שמשנת תלמודו הייתה בהירה לו, לא התנגד בה כ"מצות אנשים מלומדה", ותמיד היה עמוק בלמידה ה"משנה ברורה" ומדדק בלשונו היטב. אמן רק נראה היה לו, ولو לרגע, שהוא נהג אחרת ממה שיצא לו עכשו, העמיק בלימוד יותר ויותר. בער

לו לדעת אם הוא נהג ומורה לרבים כפסק ה"משנה ברורה". ארעד כמה פעמים, שלאחר שהעמיק עם מופלאי החבורה, גדול תלמידיו, היטב, לפעים התפרס הבירור על פני שניים ושלושה שיעורי הלכה. כאשר(mskna) הייתה אחרת מכפי שנרג תמיד, שינה מיד את הנהגתו. הוא לא היה משועבד להרגליו. לאלקח לו זמן רב לשנות הנהגות שהיו מוסכמות אצלו. מיד כאשר עמד על דבר שזה מה שעליו לעשות וזהי ההלכה וההידור - שינה מיד את הנהגתו.

בעניין זה סיפר תלמיד רביינו, ה"ג"ר אליהו פינקל, מראשי הכלול ורבני שכונת גבעת שאול, שבתקופות שלמד עם רביינו בחברותא, ראה באיזו יראת שמיים וכובד ראש ניגש ללימוד דברי הפסוקים, ופעם התבטא באזניו שמדובר הפסוקים עצם ניתן וצריך להתחנן לצורה בה יש למדוד ההלכה, איך לפחד מההלכה ובאיזה כובד ראש יש להוציא פסק ההלכה.

דבר זה ציינו רבים מהשולאים הקבוציים, שנזכר היה בפסיכתו יראת השמיים וכובד הראש בה ניגש לשאלות, בפרט כאשר ההכרעה הייתה קשה ראו את היראה והחרדה. ומספר ה"ג"ר יהושע יודלביץ שהיה נוכח כאשר נשאל בעניין בו החמיר מאד ובדרכו כלל לא נזק לדון בו, אולם פעם הסכים להכנס

הганון רבי חיים פנהס שיינברג זצ"ל

ברגע הראשון, סבור היה הרב וואזנר כי רביינו ש��ע בתפילה על החולה, ולפיכך לא אמר מאומה, בכספי שלא להפריעו. אולם לאחר רגע - היה רביינו שמאמר: "אני מוכן עתה כדי ללמוד בעומק העיון, אסור לי גם להסיח דעתך מהטיפול בחולה, שכן חזר אני על פסוקי אמונה..."

מן הגרא"מ שע"א, בדוגמה אישית על عمل התורה וניצול כל רגע ורגע

ברגע הראשון, סבור היה הרב וואזנר כי רביינו ש��ע בתפילה על החולה, ולפיכך לא אמר מאומה בכספי שלא להפריעו. אולם לאחר רגע - היה רביינו שקיבל את פניו של האורח החשוב, ובפנותו אילו אמר: "אני מוכן עתה כדי ללמוד בעומק העיון, אסור לי גם להסיח דעתך מהטיפול בחולה, שכן חזר אני על פסוקי אמונה, ומכיון שתתי מצות אחת: תלמוד תורה - וחיזוק האמונה!..." הרו לנו, כיצד ניתן לנצל גם את הרוגעים הקשיים, גם את השעות בהן לא ניתן להקדיש את כל הכוחות ללימוד התורה ולשיקועה המוחלטת בה... עם רצון אמיתי וכן - ניתן להפיק תועלת רוחנית גם מהזמןים הללו, ולנצלם היטב למשימות שקשה לפנות להן בזמן בחיי היום-יום...

לימוד תורה של שעת הדחק

בזהzmanות אחרת, כאשר נוצר מיכלתו של רביינו ללמידה כהרגל, בעומק שקידת העיון המוחלט - הוא חש בפני תלמידיו טפח מגדלות נפשו ואהבת התורה אשר פיעמה בו, כאשר סייר להם מעשה נפלא מבית מדרשו של הגרא", סלנטר, מעשה אשר יש בו כדי ללמדנו כי בכל מצב, תהיינה הנسبות אשר תהיה - יכול האדם לדבוק בלימוד התורה ולנצל את זמנו היטב בכספי לדושע עוד ועוד אוצרות רוח כבירים. היה זה כאשר מצבה של הרובנית היה קשה ביותר, ורביינו המותן בדריכות לתוצאותיהן של בדיקות שאמורויות היו לבורר את חומרת המצב. בשלהי מסויים, פנה רביינו אל תלמידיו אשר ליווה בשעה קשה זו, ואמר להם:

"במצבים קשים מעין אלו, אשר קשה להתרכז בדברי תורה - נזכר אני בדרשתו של הגאון רבי ישראל מסלנט'..."

היה זה לאחר אחת מדרשותיו של רבי ישראל, דרשה חוצבת להבות אש, אשר הוקדשה לתיאור גודל חיבת לימוד התורה המוטל על כל אחד ואחד מישראל. כאשר ניגש אליו אחד הנוכחים, היהודי פשוט, תמים וירא שמיים - אך עם הארץ, ותינה בפניו את צערו: הוא סייר, כי לא קרא מעולם וכך לא שנה, אינו יודע גمرا ואיפלו לא משנה או חומש, ולאחר מכן שאל בכאב: 'רבבי, מה עשה? מה

היה עלי? כיצד אוכל אני ללמוד תורה?'

אולם רבי ישראל לא נסוג מדעתו, על פיה כל אדם יכול וחיבב ללמידה תורה.

'מה אתה עושה בבורך כאשר אתה ניעור משנתך?' שאל הוא את אותו היהודי פשוט, אשר נעה על אתר וסיפר כי הינו נוטל את דיון, לובש ציצית, אומר 'МОודה אני', הולך לבית הכנסת כשהוא עטור בטלית ותפילין, ולאחר מכן פונה לשגרת יומו.

'אם כן - השיב רבי ישראל - 'מה לך כי תלין על שאינך יכול ללמידה תורה? הלא בודאי יכול אתה גם יכל! בכל יום שנן לעצמר ואמור: בבורך - צרייך ליטול ידיים, לבוש ציצית, לומר 'МОודה אני', להניח תפילין, לckett לבית הכנסת ולהתפלל! כל ההנחות הללו - הרי הן 'הכלות', וההלך - הרי היא חלק מהتورה! כאשר המשך בעמוד הבא <<

"אם בחקני תלבבי" (ויקרא כ"ז, ג')
וברש"י: שתהיינו عملים בתורה

היה זה בתקופת מלחת השחרור, כאשר היה הכרח להafil בלילות את הבתים, ולמנוע אפילו מקרן האש או הקטנה ביוטר לפרוץ החוצה ולהסגור את בתיהם התושבים - אשר עלולים להיות מטרה לכל המשחית של חילופת האויב. העיטה הכבדה והאפלה העמוקה - העיקו מבון על כולם, אולם לרביינו הייתה בעיה חמורה שבעתים... היצד יכול ללמד בחשיכה? להפרד מהתורה למשך כל שעות החשיכה - לא הייתה זו כלל אפשרות אשר בא בחשבון!

אכן, אל דאגה! בסופו של דבר נמצא פתרון. לרביינו נטל סולם, טיפס אל הבזידעם, ושם, מבלי שאיש ירגע במשיו - הדליק נר, התכרכבל בפינה ועסק בתורה, משוש חייו.... וזה המקום להזכיר, כי באותו ימים, כאשר היישוב היהודי בארץ הקודש נאבק על קומו - נולד החיבור הראשון במספר 'אבי עזורי'. בהקדמתו לכרך הראשון, שיצא לאור ביום

מלחמת תש"ח - חותם רביינו: "הכותב בدمע, בירושלים הנתוונה כיום במצור ובמצוק, מבחן תשכל חרב ומחדרים אימה". כי אצל מי שדבוק כל כלו בלימוד התורה הקדושה - אין הבדל בין ימי שלוה לימי מלחמה... הימים כולם לא נועדו אלא בצד לשרות מטרת אחת ויחידה: התעלות בתורה הקדושה, כאשר במטרה זו יכול הוא למצוא את כל האושר והשמחה שבועלם!

כאשר אפשר ללמידה אכן, אף שכבר הזכרנו, כי אין לראות במצב של קשי או כאב ממש הצדק להתרשלות בעבודת שמים - ברור שישנם מצבים בהם האדם אינו יכול לש��ע בתלמודו כבאים כתיקונם... ברור שישנן שעות, או ימים - בהם האדם ש��ע במכאובי, או בטודתיו, או בשאר נסיבות המונעות ממנו להקדיש את כל כלו לעבודת בוראו....

אמנם, גם בזמנים מעין אלו - עדין יכול האדם למצוא דרכים רבות ושונות בכספי לנצל את הימים או את הרוגעים הללו היטב, ולא להניח להם לחלו בבטלה מבלי ליצוק לתוכם תוכן של ממש... דוגמה לכך, העניק לרביינו בהזדמנויות רבות מספור, כמו למשל במקרה הבא, עלי סייר בעל "שבט הלוי", רבי שמואל הלו וואזנר (שליט"א) זע"א:

היה זה כאשר עלה הרב וואזנר ביום מן הימים אל ביתו של רביינו, ומצאו, כשהוא יושב ליד הרובנית וסועד אותה בחולה. התבוננות קלה, די היה בה בכספי להבהיר כי רביינו אינו מכלה את זמן ריקם... פיו מלמל ללא הרף, אף שקהלו לא נשמע בכספי שלא להפריע את מנוחת החולה.

כ"ק מרון בעל הפנוי מנחם זצוק"ל לא פתח את הדלת על אף הנקישות שהלכו וגברו מרגע לרגע

תיעוד מרגש על עמלות התורה של מרון הפנוי מנחם והגראי"ש אלישיב זצוק"ל

החוורה ולמה אגרע?" בעוד השאלה מהדחתה בתוכו, החליט רבינו להציג אף הוא להעתג מסלוליו של החזן הנודע, והחל עושה את דרכו, עד שהגיע סמור ונראה לבית הכנסת החוורה. אוזניי כבר קלטו את קולו הרם של החזן המופלא, והוא התרגשת מאד, אך באוטו רגע קפץ על עמודנו.

"מזה לתרגש???" תוהה הוא בזעוזע, וכי ייתן להכנס בנספו הזכה רגש אחר במקום רגש של לימוד הגمراא?? על אחר שב על עקבותיו בהחלה נרגשת ודрамטית" מקומי הוא באוהל שרה!!" כך רכש מרון זצוק"ל את עמל התורה שפיימה בקרבו עד יומו האחרון עלי אדמות.

כיצד נראה עמל התורה?

בספר "פנוי מנחם" מובא סיפור על כ"ק מרון ה"פנוי מנחם" מגור המעד על גדלותו ועמלתו בתורה. מרון בעל הפנוי מנחם היה יושב בחדר לימודו, רכבן על ספריו הרבים ולומד בריכוז רב את סוגיות הש"ס. מפעם לפעם נוסף ספר לערימות הספרים שהיו על השולחן, וניגון הלימוד משובב כל לב בוקע ויוצא בהשתפותו, ניגונו של מרון הפנוי מנחם.

באחד הימים, נחש בנו על דלת חדר הלימוד. באותו העת, ישב הרב בחדרו כמנגנו. שקווע הוא בלימודו הטהור עד כי לא שמע את נקישות הדלת. בנו של הרב ידע היטב, שכשאביו לומד לא ישמע הוא את הנקישות. אמנם היה זה זו שאללה דוחופה שאינה סובלת דיחוי, והוא החל להגביר את קצב הנקישות, אך לשואה, הרב לא שם לב.

عقب דחיפות העניין, פתח את הדלת קמעה והציג פנימה, אך עדין היה הרב שקווע אף כשפתח את הדלת לרווחה תוך כדי חיריקה צורמתנית שנשמעה היטב, לא נרשמה שום תגובה מצד הרב, כך עומד הבן בשותומות במשך שעה ארוכה, אין הוא רוצה להפריע ללימוד אביו. מכך שאביו ירים את עיניו מן הספר ואז יפנה אליו אך זה לא קרה. רק לאחר זמן מה, הרים הרב את עיניו התהורות מן הספר תוך כדי מחשבה מאומצת בסוגיה הסבוכה שלמד, הבחן בבנו וניגש אליו.

כ"ק מרון בעל הפנוי מנחם זצוק"ל | צילום: ישיבת בית אל

הרב מנשה גליקזאהן

"אם בְּחַקְתִּי תָּלֶכֶת" (ויקרא כ"ז, ג')

ובדרש"י - יכול זה קיום המצוות כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו וגוי הרי קיום המצוות. אמרו היא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו "שתהייו عملים בתורה".

ראשי הקדוש שם דגש מיוחד על עין העבודות, מלבד העניין של "והגита בו יומם ולילה" ישנה תביעה מיוחדת מעם ישראל להיותعمالים בתורה. כיצד הופכים לעמלים בתורה? להיות 'עמל בתורה' פירושו להתייגע בדברי הגמא, להזיע כדי להגיע למתקנות התורה. בש سبيل הגיעו למדרגה נעה זר דרושים עמל ובעדיה פנימית מול תחכחות היצור, להנחי בצד חי שעה ולעוסק בחיה העולם הבא.

כיצד רוכשים עמל בתורה?

מרון הגראי"ש אלישיב צ"ל, עמוד ההוראה אשר זכה להoir את דורנו באור תורה - כיצד הגיע לעמלות צו, שכל מי שחשס אי פעם במחיצתו לא גמר להתפעם ממנה? מעבודה פנימית ומלחמה עיקשת ביצה"ר.

הסיפור הבא, יעד על כוחות הנפש ששאב רבינו, עד שזכה להגיע לדרגות נישאות. היה זה בשנות צערותו. קירות ירושלים העתיקים כוסו במודעות ענק המברשות על באו של החזן הדגול ר' יוסלה רוזנבלט, שאמור לשבות בירושלים וינעים בקהלו את התפילהות. רבינו, שהיה אז אברך צעיר, ראה את המודעות והתלהב. "הן מחבב הוא חזנות ומה רע אם לך לשמע את החזן הדגול?" מהרהר הוא בתוכו, אך אז החל ויכוח סוער בתוכו. קול אחד אומר לו: "יוסלה הינו חזן דגול ויר"ש, ומדוע לפפס הזרמוות נדירה?" ומצד שני עולה קול נוסף ואומר: "בשביל זה לסגור גمراה ולנדוד עד ביהכ"נ החורבה?"

בסוף דבר החליט לוותר על התענוג, שם את עקבותיו לעבר אוהל שרה אך חזר שוב אותו ויכוח פנימי בתוכו, מהרר הוא: "הן אנשי ירושלים אנשי צורה הם והולכים הם בהמוניים לעבר

<<> המשך מעמוד קודם

תשנן את ההלכות הללו, אף ששגורותן על פיך, הרי שתזכה בכר למצוות 'תלמוד תורה', ושכרך הרבה מאד! סיים רבי ישראל, וענינו של היהודי התמים – אורו..."

כך סייר רבינו לתלמידיו,omid המשיר:

"אננו, בימים כתיקונם, בודאי נתבעים ליותר מכך. אם נבוא לשמים ונטען כי שינוינו את ההלכות היומיומיות – בודאי לא נצא בכאן ידי חובתנו. אולם במה דברים אמרו? בזמנים של שגרה! לעומת זאת, ברגעים בהם הריכוז קשה, והלימוד עמוק העיון בלבתי אפשרי – הרי שגם לימוד תורה מהסוג הזה יקר הוא וחשוב,

ואת זה – יכול לעשות כל יהודי בכל מצב שהוא!

"את זאת" – הטעים רבינו – "משתדל אני לקיים... ברגעים קשים מעין אלו – אני חוזר ומשנן לעצמי: צריך לשמר שבת, אסור לאכול ביום הכיפורים, יש ליטול לולב בסוכות, וכן הלאה וכן הלאה, וכך – מנצח אני גם את הרגעים הללו ללימוד תורה אשר אין עורך

לשוויו, וויצק קיתונות של נוחם על נפשי..."
בהזדמנויות אחרות, כאשר היה רבינו שקווע בטיפול בראיותו הרבנית עד כדי כך שלא היה באפשרותו אפילו להגוט באוטן מצוות פשותות השגורות על פי של כל יהודי – מצאוו בני ביתו כאשר הוא משנן לעצמו את אותיות הא-ב'! כן... גם אותיות קדשות אלו – ראיות הן לקיים בהן מצוות לימוד תורה בשעת הדחק, ובביני ידע כי במקומות בו לא ניתן לקיים את המצווה באיכות גבוהה יותר – אין להקל ראש ולזולזל בערכו של לימוד מהסוג זהה...

ללמך, שכל התירוצים שבulous לא יועלו: אין רגע בו לא ניתן לקיים את מצוות תלמוד תורה, אין רגע בו יוכלים אנו לפטור עצמנו מחייבתנו הרוחנית כלפי בוראנו, ואפילו ברגעים הקשים והעמוסים ביותר – נוכל להרהור אוצרות נצח, אם רק ניתן את דעתנו לכך נעשה את אשר לאל ידנו!
(מתוך 'אורחות החיים')

מדוע עליך לספר את מטבעות הנחושת אם נוכחת לראות שלא גנו מאומה מטבעות הזהב?

הגש שעליו שר הצבא והייליו קרס, ואיתו אנחו לנهر רבים מהחייבים וטבחו למוות

"אספר לך סיפור", ענה לו האדמו"ר, "מעשה היהודי ששרה בקדש כמלמד דודקי ביתו של עשיר העירה. תקופת ארכוה הוא שהה מחוץ לביתו, על מנת שבתום התקופה ישוב לביתו עם

סכום כסף מכובד שישלם לו העשיר על עבודתו. והי הימים והמלמד החליט לשוב את ביתו. נתן לו העשיר את מלאו הכסף, ויצא לדרכו. בערב שבת, פנה המלמד לאכסניה שהיתה על אם הדרך, כדי לשבות שם בשבת. הוא חשש מאד על צורך הכסף שבאמתחתו, לביראוו חומדי ממון למיניהם, וכן הטמין את הכספי במקום מסתו אשר לא יעלה בדעתם לחפש אותו שם. כל השבת חשב המלמד על הצורו המונח אי שם, ובלבו קיווה כי נשאר במקומו זרים לא ראוו ונטלוו.

אך יצאה השבת, וכי סר אל מקום המחבוא, ולשםתו מצא שם את הצורו, לבו לא שקט עד אשר ספר ומנה את כל המטבעות אחד לאחר, תחילהמנה את מטבעות הזהב, ולשםתו לא חסר שם אף מטבע אחד, ולאחר מכך מנה את מטבעות הנחושת, כדי ליהיו כולם מהם לא חסר אף מטבע.

התפלאו הנוכחים, מדוע אתה סופר גם את מטבעות הנחושת, הרי אם נוכחת לדעת שלא גנו מטבעות הזהב, סיימן הוא שהגנבים כלל לא ראו את צורו המטבעות, שהרי אם כן היו כבר גונבים את מטבעות הזהב....

מוסר רב ניתן למדוד מסיפור זה, המשיר המגיד לדבר עם החסיד, אם כל בוקר אתה רואה שהקב"ה מ חוזר לך את נשמהך ואתה קם על רגיליך בריא ושלם, ודאי שהוא גם ימשיך וידאג לפונסתך. דאגה לפונסה על חשבונו זמן התפילה, דומה למספרת מטבעות הנחושת אחר שלא חסר ממטבעות הזהב כללום".

"אל דאגה" – הרגיע אותו האדמו"ר – "פתח את יומך בתפילה לה, בטח בו, והוא יכלכלך".

***

ידידו של הגאון רבי אליהו לויירטץ צ"ל, תלמידו של מרדכי החמיים, היה עשיר גדול, רכשו התרפרס על פני תבל. אפיקי השקעה רבים היו לו, קרונות, תעשייה ומסחר, ועוד. רבי אליהו מספר כי מרובה עושרו ובטחוו בממוןו, היה מתרבך ואומר: "רכושי רב כ"ב ומספרן על פני אפיקים רבים כל כך, גם הקב"ה אינו יכול לרשוש אותה מכיסי, כי אם יפלו الكرונות, אז איז אטעשר מבתי החירות שברשותי, ואם הם לא יניבו פרי, אשים בטוחוני בעסק מטלי הזהב שבבעלותי".

רבי אליהו נוהג היה להזהיר אותו תמיד לביל ידבר כך, "הרי הקב"ה, שהוא כל יכול, בכוחו לעשות הכל, גלגל החוזר בעולם, מי ידוע להיכן תגיעו?" אך הגביר לא שת לבו לכך והמשיר לבתו בכוותו ובעשרו במצוות נחושה.

בבעלותו של העשיר היה גם גשר שנייה מעלה הנהר, העוברים המשך בעמוד הבא <<

הרבי ישראל לישע

"כי תאמור מה נאכל בשנה השביעת... יצוית אט ברכת" (ויקרא כ"ה, כ'-כ"א) פסוקים אלו מעוררים תמייה גדולה, הרי הקב"ה מבטיח לעם ישראל שם ישמרו שמייה - הארץ תנן פריה והם יאכלו לשובע את לחםם, ולאחר מכן מכך התורה מבטיחה עוד 'יצוית אט ברכת' לשולש השנים, והבטחה זו נאמרת לאלו שישאלו מה נאכל בשנה השביעית? אך ממה נפשך, אם השואלים הללו לא מאמינים להבטחה הראשונה ושואלים שאלות - מה תעזר להם הבטחה השנייה? עפ"י דברי רשי"י והספרנו, הפסוקים מתבארים היטב: יש כאן

שתי הבטחות שונות שנאמרו לשני סוגים של אנשים.

הבטחה הראשונה, היא הבטחה שתהייה ברכה במזון, שיאכלו מעט והאכל יתברך במעיים וישבוו כאלו אכלו הרבה, וברכה זו היא כפולה, כי לכמות קטנה נדרשת עבודה מועטת, ואילו התועלת ממנה היא ככמות גדולה. הבטחה גדולה זו, היא למאמינים שאינם שואלים שאלות, אלו שבוטחים במזונים על אף שיקימו את ציווי התורה ולא יעבדו בשמייה.

אך ישנה הבטחה שנייה, והיא פחותה מן הראשונה.

הבטחה זו נאמרה למסתפקים שאינם מאמינים בהבטחותיו של הקב"ה בתמימות, אלא שואלים שאלות, "מה נאכל? הרי לא זרענו! איך המעט יספיק באיכותו?" להם מבטיח הקב"ה, שאם בכל אופן ישמשו את שdotיהם ולא יזרעו – תהיה להם גם ברכה והם יראו אותה בעיניהם, שהבטחה תעשה בכמות פי שלוש מכל שנה, אך ברכה זו היא פחותה מקודמתה, כיוון שכאשר הכמות גדולה, גם

העובדת עליה היא רבה.

הגאון רבי אליהו לופיאן צ"ל היה אומר, שהנהגה זו אינה הנהגה רק בשמייה, אלא הנהגה קבועה של הקב"ה עם ברואיו. באונה מידת שהאדם בוטח בה – כר הקב"ה נוהג אליו, ממש"כ 'ה' צלך על יד ימינך', ודרשו חז"ל שהאדם הוא אצל, כשהטראה לאצל אצבע – הוא יראה לך אצבעו כנגדר, כר הקב"ה צלו של האדם, אם הדעת הביטחון שמראה האדם – כר יטיב אליו הקב"ה. אם האדם יבטח בו ולא ישאל שאלות, הברכה תהיה בהתאם.

***

חסידיו של הרה"צ רבי מרדכי המגיד מטשרנווביל צ"ל נכנס אליו כדי להתברך. הרב הטעין בטלומו ובסדר יומו, והחסיד ספר לו כי הוא עוסק לפנסתו במסחר בשוק המקומי, ומידי בוקר כאשר הוא מתעורר משנתו, הולך הוא אל השוק ועובד במסחרו, ורק לאחר מכן הוא נפנה לתפילה שחרית.

הרבי העיר את תשומת לבו, כי אין זו דרך של תורה. "הדבר הראשון שעלייך לעשות ישך בקוםך ממשכבר, הוא להתפלל, אם תעשה כך" – המשיר הרב לדבר אל לבו – "בודאי תצליח בעסקיך יותר".

עננה החסיד לאדמו"ר: "אין לי ברירה, אם אלך אל השוק אחורי התפילה, אפסיד את כל הקונים, ולא יהיה לי עם מי לעשות עסקים".

הקדושים שהועלו על המוקד וגופם נותר שלם

מה הקשר בין תפילת אב הרחמים ל'צום כ' בסיון, ומה מקומו של התוספתה הארוך על דף עז במסכת Baba Kama??
מנזרים קלו ומאיריות גברו...

הנסיך גוטפריד, ה"צדיקים" הטרפתיים לא חשבוymiיחד על הצלת נוצרי ירושלים, כי אם על הזהב והכסף שישדו מהתושבים ומכל אלו שיפלו לידייהם. גודווי הפשעים התארגנו, ועד שססע הצלב יצא בדרך, החליטו הפוחזים לשודד בינויןם גם את היהודים אירופה, המתגוררים בסמכות. גודווי הפשעים הפיצו ביניהם סיסמה, לפיה: "אננו הולכים להילחם ב'כופרים המוסלמים', בעוד ש'הכופרים היהודים' שהרגו את "אותו איש", גרים בארצינו יושבים לבטח על אדמותינו".

"גודווי הצלב" סחבו את יהודיו ורואין שבצורת לנכסיות, ורצו את אלו שלא הסכימו להיכנס לכנסייה. היהודי צרפת חשש לעורם ומהרו לשלווה בקשה ליודי גרמניה להתפלל בעדם. היהודי מגנץ, שחיו תחת שלטון הקיסר הנריק הגרמני, חשבו לתומם שהקיסר ירומ הודה יפறש את כנפיו שליטונו עליהם ויצילם מגודווי הצלב האימונניים. הם לא חששו לעורם שלהם, אך מיד גזו יום תפילה ותענית להצלתם של היהודי צרפת, שאנים מתגוררים בשליטו החסד של הקיסר. היהודי גרמניה העתרו בתפילה למען אחיהם שבצורת, מבלי לדעת שכדי להם מאי לכובן בתפילה גם על עצםם, בבחינת 'כל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו הדבר' - נעה תחילתה.

המציאות האוצרית טפהה על פניהם
כעבור שלשה חודשים בלבד.

קדושים אשפיירא ורמייזיא

חייבי מסע הצלב התקרכו לגרמניה בדרךם לירושלים. (האם הדרך חייבת לעبور בגרמניה? כלל לא בטוח. ב"קונטרס גזירות תננו", לרבי אלעזר ברבי נתן הלוי מגנץ, מסופר שלנזיר הטרפתי, שנחשב ל"نبيה המשע", היה חבר טוב, שהלך אמם על שתיים, אך הוא לא היה בן אדם אלא ברוז. העוף המגעגע הלהך כרצונו, וההמנונים נהרו אחריו, מתוך אמונה עיורית שהברוז יוליכם קוממיות לאرض הקודש...)

הקיסר, שישב באיטליה, מיהר להזהיר את הנסיך גוטפריד שלא לגעת ביudeים לרעה. גם הנזיר פטר קיבל התרעה חמורה לשמור על עצמו ועל ברוזו, ואכן, גודווי של הנסיך גוטפריד והנזיר פטר לא הגיעו בהיהודי גרמניה.

אך רצתה ההשגה העליונה, ולמרות אזהרת הקיסר החליטו גודווי הרוצחים והפשעים שהטרפו ל"מסע הצלב", שלא לציתו המשך בעמוד הבא <<

שר הצבא, במנוסתו מלא שגדול של שטרות כסף, מהן יתפרנס בעת בריחתו. כאשר יצא את גבולות המדינה וחש מעט בטחו, פתח את השק לספור את השל של אסף מביתו, והנה חשבו עניין, הוא נחרד לראות כי מרובה בהלה, במקום לאסוף שטרות כסף, הוא אסף מסמכים שונים שאין לו מהם כל תועלת במנוסתו....

לימים כאשר פגש שוב בידידו רבוי אליהו, סיפר לו את הקורנות אותו, ובדמותו הודה כי נוכת הוא על בשרו שאין כה אלוקינו הzon ומפרנס, ברצונו מעשיר וברצונו מרושש, אף בעשרות של אדם צrisk הוא לזכור כי הכל מאיתו יתרברך.

הרהור"ג רבוי שמואל ברוך גנותו שליט"א

כשمبוקשים משבבי הכתה לומר עמוד גمرا בעל פה, ממלאים הם בਮיהרות את העמוד הקצר ביותר בש"ס, בן השורה אחת, שבמסכת Baba Kama דף ע"ז, "פרה מטמתה טומאת אוכלין, הוואיל והיתה לה שעת הקשר". עמוד הגمرا הינו כה קצר, משום שבعلي "התוספות" חיבורו עליי "תוספות" ארון ומורכב, שתופס את עמוד העמוד כולו.

מתי ובאו נסיבות חברו ה"תוספות" הגדול הזה, שכל לומדי הגمرا מכיריהם?

בכל בתיה הכנסיות יודעים כולם, שב"שבת מברכים" לא נאמרת תפילת "אב הרחמים", הנאמרת לפני תפילה המוסף ומוקדשת לנרצחים שנהגו על קדושת השם. כולנו מכירים גם את ההלכה הפסוכה בשולחן ערוך (או"ח סימן תכט), שבשבתו חדש ניסן לא אמרים "אב הרחמים" וגם לא "צדקהך צדק". אך השבת, בה מברכים את חדש אייר, אמרו את התפילה המיוחדת הזאת. מדוע

דוקא בשבת זו לא מדברים עליה?
כדי לענות על שאלות אלו, עליינו להפליג על משק כנפי ההיסטוריה, לשנת ד' אלף תנתן.

ארץ ישראל נשלטה בידי המוסלמים, שהציקו בכל כוחם לנוצרים, שחיו בירושלים וסבירותיה. הנוצרים סבלו וסבלו, עד שנזיר צרפת מופרע, פטר שמו, שב מירושלים לאירופה והחל להסער את הקהילה הנוצרית, על סבל אחיהם שבירושלים. סיפורו ההacketות הגיעו לאוזניו של האפיקייר, והלה כינס אסיפה פרשים בעיר קלירמן.

ארץ ישראל נחשהה בכל הדורות לחבל ארץ אסטרטגי ומדיני חשוב ביותר. זאת מפני שארצנו יושבת על נקודת מרכזית במצרים התיכון והיא גם נגישה לנמלים ים. הנוצרים, שחשבו פוליטיקה אך דיברו על הדת הנוצרית, החליטו מה אחד לצאת למסע כיבוש ירושלים, כדי להציג, כך לטענתם, את הנוצרים העשוקים מידי המוסלמים. רבעות נוצרים אירופאים התיצבו לכול קריית האפיקייר, וחיליל הצבא הענק תפרו צלבים על בגדייהם. הצבא יצא לדרכ.

האסירים הנוצרים יצאו לדרכ
אך כמו לכל מהומה מצטרפים הפשעים והפוחדים. מאות פושעים צרפתים, ערירינים ואסירים נמלטים, החליטו להצטרף לצבאו של

<< המשך בעמוד קודם

בו היו משלימים מכך על השימוש בגשר. גשר זה, לא היה בכוחו לשאת משא כבד, וחל איסור לעبور עליו יותר ממספר עגלות מעטות בבת אחת. יום אחד, עבר שם שר הצבא המומי, וחיליליו ליוו אותו, הם לא שמרו על הכללים ורבים עלו על הגשר בו זמןנית, או אז קרה את שהוא צפוי, הגשר קרס ורבים מהחילילים נפלו לנهر וטבעו למוות.

שר הצבא כעס מאד, וחיפש את בעל הגשר כדי להעמידו לדין על מחדל הגשר הרעוע. היהודי העשיר ששמע כבר מהמקרה הנורא, החיש מהר את צעדיו והחליט כי הוא ברוח מן המדינה מאימת

בכל מגנץ הגדולה נאותו להתנצר רק 4 יהודים, אך גם הם החרתו כעבור יומיים ואיבדו את עצם לדעת, מצטרפים אל

רבותיהם שלהם, שעלו אל תחת כסא הכבוד.

טופס של גודוי הפוועדים לא היה מזמן במילוי, לאחר שההונגרים טבחו כמעט את כלם. גם גורלם של גודויים המסתדרים של הנסיך גוטפריד לא שפר עליהם. גוטפריד כבש אמנים את ירושלים (בשנת תנתן ט), אך רוב חיליו האירופאים נהרגו בשנים שלאחר מכן.

מסע הצלב השני והשלישי

בשנת תנתן הבטיחו הקמרים שוב "כפרת עוננות" לנוצרים שייעלו לשחרר את ירושלים, שנכבהה שוב ע"י המוסלמים. הקומר מנזר קליברו הלהיב את המלך לואי השביעי ואת קיסר גרמניה, וمسע הצלב השני יצא לדרך. גם הפעם נרצחו רכבות יהודים, ביןיהם ובניו פטר צ'ל, מבעל "התוספות", ועוד גдолי תורה נודעים אחרים. בשנים תנתן ב'-תתקמ"ח עלו שוב הנוצרים על ירושלים, הפעם מפני שהמצביא הערבי הנוצע צלח א-דין כבש את ירושלים בסערה. ל"מלחמות הקודש" הנוכחית הטרף ריצ'רד לב-הארי, מלך אנגליה והנסיך פיליפ והפעם סבלו יהודי אנגליה מצורות, שחיתות והריגות. כבר ביום הכתרו של ריצ'רד "לב הארי" נרצחו יהודים רבים באנגליה והמגמה התפשטה לכל הארץ כולה.

שריפת נשמה וגוף קיימ

בכ' בסיוון תקל"א נשרפו שלושים ואחד יהודים על קידוש ה', כשהם משוררים מtower להלבות את תפילה "עלינו לשבח לאדון הכל". בספר "עמק הבכא", לר' יוסף הכהן, מבני אותה התקופה,

מסופר כי "ישיליכם אל תוך האש, ולא נשרפו. ותצא נשמתם לפני ה', שריפת נשמה וגוף קיים. ויראו הערלים ויתהמו איש אל רעהו לאמר: 'אך קדושים הנה, אכבע אלוקים היא!'"

לזכר הקדושים קבע רבינו تم, מגдолו בעלי התוספות, שכמעט נרצח בעצמו. הוא ניצוד והוביל לכנסיה, אך לפטע הגיח מיין שם פרש מסתורי ושיחרר אותו מיד חוטפיו, את יום כ' בסיוון ליום תענית וצום. רבינו تم כתוב על יום זה כי "גadol יהיה החום הזה מצומם גדליה, כי יום כיפורים הוא".

ת"ח ות"ט

יום כ' בסיוון השתכח במרוצת השנים, עד שהיהודים נאלצו להזכיר בו שוב. בשנות ת"ח ות"ט עבר הצורך בוגדן חמילנטקי במדיניות פודוליה, ואוהליין ואוקראינה ורץ אלפי יהודים. בן התקופה, רבינו נתן נתע הנובר צ'ל, מתאר בספריו "יון מצולה" כיצד רצחו הגויים אלף יהודים במעשי אכזריות מזעזעים, שגם אם ניסיתי להעתיקם, לא הצלחתי, מלחמת פירוט סיפורי הזועה האiomים. בעל ה"יון מצולה" מסכם וכותב ש"לא הייתה מיתה מושונה בעולם שלא עשו בהם", ה' ירחם. (רבינו הרץ מתאר את

מאורעות האימה בספריו "מגילת עיפה", ראו בדבריו).

החוון היה נוראי, והעוד הנודע שפעל בפולין, "עוד ארבע ארכות", התכנס בשנת ת"י בלבולין וגורז שוב משנה תוקף לצום כ' בסיוון. וכך מספר הגאון ר' נתן נתע צ'ל, בספריו ההיסטורי המרגש ייון מצולה: "עלתה כמוסכם ביניהם, קיבלו עליהם ועל זרים אחרים,

השער בעמוד הבא <<

לקיסר ולטבוח ביהودים. ביום ח' באיר פרצו גודוי הצלב לעיר אשפירות ורצו עשרה גברים יהודים ואשה אחת, שלא הסכימו להתנצר. הנוצרים ניסו לרצוח יהודים נוספים, אך ההגמון של אשפירה גירש את הפראיים מהעיר והבריחם לכל רוח. בקינת' מי יtan ראי Mi מים אנו קוראים: "וואקונן מר עלי הרוגי שפירא, בחודש השני בשמונה בו ביום מרגוע (שבשת), נחרגו בחורי חמד ויישי הדרה נאספו יחד, נפשם השילימו במורה על יהוד השם המזוהה, גבורי כח עושי דברו למורה, וכחני וعلמי נגעו כולם בעשרה".

הנוצרים הגיעו בכ"ג באיר לורומייז, שהיתה עיר גדולה לעוני של תורה. 800 יהודי העיר שילמו כסף רב להגמון המקומי כדי שיצילם, והגמון פתח בפניהם את דלתות ארמוני ושיכנסם באולם גדול ורחב יידיים. במשך שבוע לחמו היהודים בגודוי הצלב, אך כעבור שבוע נוסף הגיעו יהודים שהנוצרים עמדו לפrox את הארון והוא ממליץ להם בהמלצת אישית חמה ודואגת שתינצטו. היהודים המהוממים הודיעו להגמון בלבבות וביקשו ממנו להמתין. "אנו רוצחים לדzon בינוינו ולהרהר ייחדיו על הצעתך הנדיבה. תן לנו מעת זמן לחשוב", הפסיקו היהודים. הגמון יצא אל גודוי הנוצרים וביקש להמתין. "היהודים רוצחים להתייעץ האם כדי להם להתנצר", אמר וסגר את דלתות האולם הגדול. ה אברה מס' המתינו להחלטת היהודים, אך החלטה לא הגיעה. כעבור מס' שבועות, כאשר פסקה סבלנותם של גודוי הנוצרים, פרצו הם לאולם והמצה שנגלה לעיניהם היה מבעית ונורא. 800 היהודים בחרו לאבד את עצם לדעת, כדי שלא ייאלצו להתנצר. ההורם שחתו את ידיהם והזקנים שחתו את הצעירים, עד שוכלים כאחד מתו על קידוש שם ה', הנוצרים לא התרגשו במיוחד מהמצה האימתני והתעללו בגופות הקדושים ואף לקחו מהם את בגדיהם וכלייהם.

המלחמה האחרונה של מונצ'א

יהודי מגנץ, ששמעו בחשש ובפחד על קורותיהם המזעזעים של אחיהם בערים אחרות, מיהרו להיפגש עם הגמון של ערים. הגמון המגנזי קיבל את פניו פרנסי היהודי בחביבות רבה והציג להם להגיע, עם כל רכושם הרב, לארמוני. חיילי הגמון נעלו את שעריו חומות מגנץ בפני גודוי הפורעים, אך נוצרים מתוככי העיר, (שלא קיבלו שוחד מהיהודים...) פתחו את השערים וחילוות הנוצרות פשטו על העיר. אף-על פי היהודים, שהו בארמוני הגמון, החליטו להataב, כדי שלא יכריחו אותם להתנצר. שאר היהודים, מהם מגDOI בעלי התוספות, המתינו בחללה במשר לילה שלם. בכל הלילה, כך מסופר, עסקו הם בסוגות "פורה מטמתת טומאת אוכליין" שבמסכת Baba Kama דף ע'ז. מליל הפחד הזה, יצא התקופה הארוך, המוכר לכל לומדי התורה.

משדי המערכות ולומדי עיונה של תורה קידשו את עצם בלימוד עיון, ואז הגיעו זה את זה, לפני שהנוצרים יתחבו אותם לכנסיות. חלק אחר של יושבי מגנץ נלחמו בגופם בגודוי הצלב, אך ראשם המלחמה הייתה אבודה מרראש וחמשים לוחמים יהודים, ובראשם רבינו קלונינוס צ'ל, נרצח על כל קידוש ה'. במנצ'א בלבד, נטבחו כמאה אלף יהודים. בסמוך לנهر הרין נעמד החסיד רב' שמואל, שלף מאכלת חדה וביקש מבנו הקטן להישחט על כל קידוש ה', כדי שלא יטבילוו לנצרות. הבן הקטן הישחט את צווארו, בירך ברכת "על קידוש ה'" ברצינות ובכוונה ואביו שחת אוטו למוות. בהמשך בישח החסיד רב' שמואל מادر אחר להרוג אוטו עצמו, וכך עברה לה הסכין מאחד לאחד. אף-על פה היהודים שהרגו את עצם מפה האמונה הנוצרית נקראו בספרות התורנית (וגם בספרות ההיסטוריה העולמית) בשם "חסידי הריניינס", על שם נהר הרין הנודע, שספג בקרבו דם רב מדם של אחינו בני ישראל.

האנשים שהיו בסביבה החלו לברוח מחשש לפיגוע, האoir נעשה דחוס מאבך ומהלך, אבל יצחק עומד נטוע במקומו, "הדו"ח הצלאות!!" הוא צועק ללא קול, "גם זו לטובה", הוא קורא לעבר הדו"ח שהפרק בין רגע לידיו הטוב ביותר.

על כל התורה ואהבתה. "מים רכים לא יוכלו לכבות את אהבה"

להשם בכל יום ויום על כל הטוב שהוא מרעיף עליו, ועל הברכה
השרהיה במעשה ידי, ולא פוסק להודות לה' על כל הטוב - הגשמי
 והרווחני, אם כי הוא מושך שיש מקום לעוד רוחני. גם לגשמי
 איןנו מתנגד, ובזמן שנותר לו, איןנו יכול ללמידה הרבה, אבל לכלת
 לשיעור תורה קבוע שום דבר לא יעזור בעדו, ואת העונג שהוא
 שואב מן השיעור הוא מפזר בנדיבות בבתיו ובכל מקום בו נמצא.
 את אהבתו לתורה ויראת השם שלו, קיבל יצחק מסבו הרב
 יעקב פירח זכר צדיק לברכה, רב המושב "גפן" שנפטר לפני חמישים
 עשרה שנה. הדבר ארע לפניו כשמיון חדשים, וליתר דיוק בבי'
 באלו, يوم ראשון של סליחות כפי מנהג עדות המזרח, הוא פתח
 את יום עבודתו בנסעה לכיוון מרכז הארץ, כשלפנוי מספר חנויות
 לא מבוטל ובתוכנו לשוב מוקדם לבתו, שכן למחמת עליו לקום
 פנות בוקר לאמרית סליחות.

הוא מגיע לחנות הראשונה בראשינה, מהנה את רכבו במהירות,
 נכנס, רושם ו יצא. ממשיק לסופרמרקט הבא, שם הוא כבר לא
 מצליח לחנות ב מהירות, כיון שהחניה מלאה עד אפס מקום, עוד
 סיכון ו עוד סיכון ו שום מוכנית לא מראה סימנים שהיא בדרן
 לצאת מהחניות. "אין ברירה", אומר יצחק לעצמו, "אשריר את
 הרכב בחניה המסומנת ב"אדם לבן" ואזרוז לפניו שפקח החניה
 יגיע", אמר ועשה.

כשהוא אל רכבו, עוד הספיק לראות את זנב האופנוע המתפרק
 ממכוונו כשלל שימוש הרוכב מתונס לתפאה דו"ח חניה. "הפסדי
 את כל ההכנסה היומיית", חשב לעצמו בעוגמה, תוך שהוא מנסה
 בקושי רב לקבל את הדין באהבה. בחנות הבאה כבר היה שכול
 יותר, והעובדת התנהלה בעצתיים. לקרה השעה אחת עשרה
 בצהרים הוא הגיע לחנות נוספת, ורגע לפני שחנה מעבר לכביש,
 בחனון סמוך בו היה וgil להחנות את מכונו, חשב לעצמו: "הלא
 הדו"ח עדיין מפאר את השמה הקדמית, נו, זה הקמע שלידיו"
 נוסף, הפקח יחשוב שקיבלתி דו"ח על חניה זו, ואני יכול להנחות
 המשך בעמוד הבא <<

לא תתגוזדו כshalluk מהציבור מתענה וחלק לא, או דין התענית
 כשכ' בסיוון חל בערב שבת, ועוד.

מסיבה זו, כאשר בחודשי איר וסיוון ארעו מקרי פורענות מזעעים,
 אומרים את התפילה לזכר הקדושים, תפילת "אב הרחמים", גם
 בשבת מבריכים" (כך לדעת רוב הפוסקים), מתוך תקופה שיזכרם
 אלוקינו לטובה עם שאר צדיקי עולם, וכן נקמת דין
 היהודים השפוך, ב מהרהה.

(ברצוני לציין שבחמאלך הכנסת המאמר, ראייתי שישנם חילוקי
 דעתו שונים לגבי שמות, עובדות ותאריכים בין חוקר התקופה,
 והנושא אורך ומורכב. ישנים, למשל, חילוקי דעתות קוטביים על
 כמות הנרצחים הי"ד. במאמר זה התבססת עלי רק על ספרו של
 הרב ד"ר משה אוירבך "תולדות עם ישראל", העובdot שבספר
 "הפרנס מקולוניה" של הרה"ג רבינו ש"מ ולך שליט"א, הנשען על
 מספר מקורות, כמו בא בראשינה בסוף ספרו הנלבב, ועוד).
 כה יעזרנו ה' שלא נשמע לעולם שוד ושרב בגבולינו!....

הרבי אברהם פוקס

"אם בחקני גלבוי" (ויקרא כ"ז, ג)
 וברשות?": שתהיינו عملים בתורה. ציווי זה, אומרים המפרשים נאמר
 על כל מקום ובכל זמן, וכל אחד לפפי עניינו והשגותו.

האדמו"ר מקליזנבורג צ"ל, אייבד בשואה הנוראה את אשתו
 ואחד עשר ילדיו, אך גם שם במחנה ההשמדה באושוויץ הקפיד
 לשמור על כל תרי"ג מצות ולהיות שקווע בלימוד התורה ובעבודת
 ה'. ר' אברהם יעקב קיש ז"ל, אוד מוצל מאש, היה יחד עמו
 בצריף, והוא מספּר על הנגגותו שם. בזמן סעודה שלישית עת
 רועא דרעווין, היה נהוג האדמו"ר לומר דברי תורה כבאים ימימה
 בשבטו על כס האדמו"ר' בעיר קליזנבורג. כמובן שלחם ממשנה
 ושאר מאכלים לסעודה שלישית לא היו בנמצא, אך דבר תורה
 היה גם היה ובהידור רב.

שבשת פרשת חותק פתח הרבי בפסוק "זאת חקת התורה
 אשר צוה ה' לאמר" והעלה את קושיית המפרשים, שכואורה
 הייתה צריכה התורה לומר "זאת חותק הפרה", שהפסוק מלמד אותנו
 מלמדת הלכות פרה אדומה?! ותירץ הרבי, שהפסוק מלמד את שמו
 הירך לימד אדם תורה על מנת שתהיה כמנחת בכיסו, ויש לך
 שלושה אופנים: ייחזר מאה ואחד פעמיים, יצירע לעצמו את שם
 הו"ה בשעת לימודו, כלומר, שידע שהוא לומד כי כך צוה ה', וכן
 שלימודו יהיה בקול, וזה אשר נרמז בפסוק, זאת חותק התורה,
 כיצד הוא חוק לימוד התורה? "זו" - בגימטריא מאה ואחד, "ה"
 - שיחסוב שהוא לומד לה, "לאמור" - לומר בפיו, אלו היו דברי
 התורה של האדמו"ר במחנה ההשמדה.

הסיפור הבא התרחש לפני כמחצית השנה בחודש אלול תשע"ו:
 יצחק הוא סוכן של חברת TABLEINIM, נכנס ויוצא בשעריו חנויות
 ומרכזים, כשהתקידו הוא לרשותו איזה מוצר מתחילה להתרוקן
 מהძק בchniot. עד לפניו שהתרוקן בקופה המהירה מתקדם, הוא כבר
 בחוץ. העבודה רבה בה, אך יצחק אינו מתלונן חלילה, הוא מודה

<< המשך מעמוד קודם

להתענות את יום כי בסיוון בכל שנה ושנה, ביום זה אשר התחילה
 הקרה בק"ק נמירוב הגדולה, וכל צדר מבן 12 שנה ומעלה ונ开办ה
 מבת 15 ומעלה מחוייכים להתענות ולהשלים, כמו תענית ציבור".
 יהודי מדינות רבות, כמו ליטא ומקומות נוספים, קיבלו על עצם
 מהנגי אבלות רבים בשנים הבאות, לזכרם של היהודים שנרצחו
 בಗזירות ת"ח, ת"ט ותתנ"ז.

בשער תשובה (סימן תקפ) מצאו את הדברים הבאים: "ומה
 שקבעו בו בכ' סיון, אע"פ שהיה עת צרה תקופה שני שנים וגם אח"כ
 לפי שבשנים קדמוניות שנת תקל"א היה גם כן עת צרה לעקב
 ביום זה כמ"ש בסליחות. גם בסוף שבת הודה בתוך הצעתי רוע
 הגזירה שהיתה אז אשר כ' זכרו בספר הגאון בעל שר' ז"ל, שם
 כתוב שבחרו ביום זה שאינו חל בשבת".
 גם 'משנה ברורה' מביא את העניין בשם המגן אברהם, וכותב:
 "נזהגן להתענות כ' סיון בכל מלכות פולין, נהרא נהרא ופשטה".
 בספרות ההלכת מצאו מס' דיננים הקשורים לתענית זו, כמו דין

אם לא הישיבה - למה לי חיימ???

עו"ז רוחו ודבקותו של ילד בטורה

אתה עושה כן" - אז תורה ותיווכח כמה שאשריך גם בעולם הזה. בצעירותו של רבי אליהו לופיאן זצוק"ל היו מפוזרים בשישיבה מעט קש על הריצפה וכך היו ישנים. מי שהיתה לו חזקה לשון על ספסל כבר היה מאושר. "ועל הארץ תשנן" פשוטו ממשמעו. באוטם זמנים, היו אוכלים ארוחה עיקרית אחת ביום, שכללה לחמניה גודלה ויבשה וקערת מרק ירקות, שהכילה בדרך כלל מים עם תפוא", אך התנאים הללו לא היה בכוחם לפגוע בחשקת לימוד התורה, אפילו לרוגע.

סדרים רבים היו לו לר' אליהו, וביניהם סדר לימוד קבוע ברציפות מיום חמישי בבוקר עד יום שישי סמוך לשבת. למשה, כבר בילדותו בגיל תשע, כאשר הוריו היגרו לאראה"ב, סרב להצטרכן אליהם והתעקש להשאר בליטא. הוא ראה שעתידו הרוחני מובטח לו רק אם ישאר באירופה ולא יסע למדינה החומרנית.

אביו ניסה לשכנעו שכנועים רבים כדי להניאו מהרעיון להישאר בלבד, אך ר' אליהו בטלתו: "אני נושא, אני נשאר כאן!" אביו לא שלח לו יותר תמיכה כלכלית, ועם כל זה המשיך הילד ללימוד ולהתעלות ב"חידר" בלומזה' בדבקות ובמסירות.

צד זה של הילד, איתן הרות, היה כרוך בסבל ובצער רב, הוא נותר לבדו כמעט בעירום ובחוסר כל, ושימש דוגמא מוחשית בעולם הזה", בדיקות כפי שסומה אינו משיג את האור. אבל "אם המשך בעמוד הבא <<

הרבה אהרן כהן

"אם בחקותי תלכו" (ויקרא כ"ז, ג')

כל הבהירונות, השפע והברכות, שהקב"ה מבטיח בפרשتناו לאדם ולעולם כולו - הכל בא דרך عمل התורה, וכי" שרש"י הקדוש מסביר על המילים: "אם בחקותי תלכו..." וזו": "יכל זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו הרי קיים המצוות אמרו, הא מה אני מקים אם בחקותי תלכו - שתהיינו عملים בתורה".

רמז לכך מובא בספר משיבת נפש (כ"ג, ג'), שהאות הראשונה של תחילת הפרשה "אם בחקותי תלכו..." היאאות א', ומסתיימת "והולך אתם קוממיות" באות ת', כלומר שם נלמד את כל התורה מא' ועד ת' נזכה לכל הברכות הכתובות בפרשה.

כך היא דרכה של תורה, אומרת המשנה באבות: "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תשנן וחוי צער תחיה ובתורה אתה عمل, אם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך..." שואל ר' אליהו לופיאן זצוק"ל: בשלמא "وطוב לך לעולם הבא" מובן, אבל "אשריך בעולם הזה" - היכיזד?! והתשובה לכך פשוטה: "אם אתה עושה כן!" ככלומר, כל זמן שהאדם לא ניסה לעמל בתורה, אף במצבים כאלה של "פת במלח תאכל", לא יוכל להבין בשום אופן כיצד יתן בהם "אשריך בעולם הזה", בדיקות כפי שסומה אינו משיג את האור. אבל "אם

<< המשך מעמוד קודם

שוב ב"אדם לבן" צמוד לחנות ללא חשש". אמר ועשה. את ספירת התבנינים שעל המדף הוא ספר כמוונה מעות, התענין בשלום העובדים, קנה לעצמו דבר מה והכל בנחת. כשיצא לרכבו, הוא שומע רעש נוראי, הוא מפנה את מבטו אל מעבר לכਬיש, למקום הרושש, ואינו מאמין למראה עיניו, החניון, בו היה אמרו לחנות קרס למולו מגדל קלפים, ובבנוי התגלגולו סביב משל היי אבני לגנו. האנשים שהיו בסביבה החלו לברוח מחשש לפיגוע, האור נעשה דחוס מאבק ומחול, אבל יצחק עומד נטוע במקומו, "הדו"ח הצליל אותו!!" הוא צועק ללא קול, "גס זו לטובה", הוא קורא לעבר הדו"ח שהפרק בין רגע לידיו הטוב ביותר. "

" יצחק", שאלתי אותו לאחר שסיים לגולל את סיפורו, "איזה מעשה טוב עשית באותו יום ששבצחותו ניצلت?"

"השם שמר עלי, התורה שמרה עלי" ענה יצחק. מפורנס הוא הסיפור על האור החיים הקדושים, שקיבל על עצמו לצאת לגלות, לאחר שנודע לו שגזרו עליו ממשמים שיגלה ממקומו לשנה.

הדבר היה כאשר חילק בערב שבת בשר וחלות לתלמידי חכמים, כדרכו בקודש, מכיספו שהיא מרוחה בעמל משירות חותי זהב במשך שתי שעות ביום. אותו יום שמע דברי זילות שהוחתו בתלמיד חכם, על ידי עשיר שרצה לקבל גם הוא מהבשר של האור החיים, כיון שלא נשתיירبشر בחנויות, ולא מיהה בו האור החיים.

בערב שבת פרשת בחוקותי, כאשר התכוון לשבת קודש על ידי

לימוד התורה בקדושה ובטהרה, בעודו בגלוות, זכה ונتابאו לו ארבעים ושנים פירושים על הפסוק "אם בחקותי תלכו", בפיירוש העשيري, מפרש האור החיימ שבעסק התורה ישנה מעלה שאין בעסק המצוות. בעסק התורה מובטח לו, שזכות לימוד התורה עומדת לעד, והتورה שלמד מגינה עליו, ואין עבירה מכבה את הזכות לימוד התורה, וכך אמרו במסכת סוטה (כא). "כי נר מצוה תורה או", מה אוור קיים לעולם כך התורה מגינה לעולם, וזה הייתה תורה או", מה אוור קיים לעולם כך התורה מגינה לעולם, וזה הייתה הטעות של דואג ואחיתופל שרדפו את דוד המלך עליו השלום. הם חשבו שכיוון שדוד המלך עבר, לשיטתם, עברירה, התורה שלמד לא תגן עליו. אמרת הגמara שטעות היהת בידם, כיון שאין עברירה מכבה תורה, כמו שנאמר בשיר השירים "מים רבים – עברירות רבות, לא יכולו לכבות את האהבה" ואהבה זו תורה. מפרש שם המהרא"ל מפראג בחידושי אגדות, שהמצוות נעשית על ידי גופו, ועל כן אינה מובדלת לגמרי מן הגשמיות ודבר גשמי תלי בזמן ולכן עברירה מכבה מצוה, אך לימוד התורה נעשה על ידי שכלו שהוא דבר רוחני ואני תלי בזמן, ונמשל לאור עצמו שאינו תלוי בזמן ומגן עליו לעולם.

וכן מצינו הסבר בזוהר הקדוש (רעיא מהימנא פרשת צו), שהتورה שנאמר עליה בירמיה "הלא כה דברי כאש נאום ה", נאמר עליה גם "לא תכבה" (ויקרא ו ה), שכן אדור אדם חותא, חס ושלום, העבירה מכבה את אור המצוות, אך לימוד התורה מAIR את השכינה ומושפע מכך אוור לכל העולם שעבירה אינה יכולה לכבותו וזכות התורה מגינה על העוסק בה.

מה מותר לבקש מאדם אחר شيء שהוא ב[property] על איזה איסור עובר המעביר את חברו בנויגוד לרצונו?

והאם מותר לצעיר אדם שМОוחל על צערו?

לו להפסיק, וכדומה, ואין קוץ לו שעיה או כמות. ועובדת שאין בה כל צורך – כגון נקיון של חדר נקי. והמשכיר עצמו לעובdot פרך – אין למעביריו איסור בדבר; אך יש אמרים שלכתהילה אין לאדם לקבל פועל לעובdot צוזו, שהרי הוא מצער אותו, וכשasm שאדם אין רשות לחייב עצמו, אך אין רשותו לחייב על צערו.

וכתבו הראשונים שאיסור הרדקה כולל גם שלא לצוות על אדם אחר, או לගרים לו, לעשות אפילו פעולות קטנה, אלא אם כן ידוע לו שהוא אדם מעוניין בכך, או שהפעולה היא לצרכו ולתועלתו של אותו אדם ולפיכך אסור לאדם לבקש מהבר או לעשות עבורו דבר מה, כגון לקנות עבورو חפש, במידה ואימתו עליו, או שהוא מתבאיש לסרב לו.

ומותר לאדם לצוות על בני ביתו לעשות את מלאכות הבית, אך לא יתריקם יותר מדי, אלא יניחם לעשות את מלאכותם במקום ובזמן הנוחים להם, במידת האפשר.

[רמב"ם עבדים א, ז; ש"ת לר"י ג, ס; ואנצ"ת ע' לא תרדה]

הרב יעקב ברגמן

בפרשת השבוע נאמר ביחס לעבד עברי: "לא תרדה בו בפרק". והתורה שבה וכופלת את האיסור: "ובאתם בנין ישך אל איש באתיו לא תרדה בו בפרק".

ונחלקו רבותינו: יש אמרים שתורתה שבה וכופلت את האיסור

כדי לרבוט ישראל בןchorין, שאסור לרדוות בו בפרק; ויש אמרים שהאיסור שבתורה מתיחס לעבד עברי, אך כל שכן שהדבר אסור בגין chorin. ויש אמרים שאין איסור בגין chorin, אלא כשגורמים לו לעבוד בניגוד לרצונו. ויש אמרים שאין האיסור אמר אלא בעבד עברי; אך אף לדעתם, ראוי לאדם להמנע ככל האפשר מרדוות בגין chorin. ויש שכתבו כי המעביר בגין chorin

בניגוד לרצונו, עובר על איסור גזל.

איסור רדקה בפרק בגין chorin, לדעת הסוברים כן, כמה פנים לה: האחד, להעביר בעבודת פרך, והיינו עובדה שאין לה קיצה או שאין בה צורך. עובדה שאין לה קיצה, היינו שמצוּה על אדם הסר למרותו, כגון פועל, או תלמיד, לעשות מלאכה פלונית עד שיאמר

<<< המשך מועד קודם

ושב לאיתנו. לאחר תשעה באב, כשלכל בני הישיבה נסעו לביטם למנוחת "בין הזרונים", נסע לבית בטו הרבני פינסקי שהתגוררה בבית וגן בירושלים.

כשהגיע ר'ח אלול, הchein רביינו את מזודתו והמתין בחוץ למוניות שהיו שלוחים אליו מהישיבה כדי להביאו לקרהת תחילת הזמן. כאשר חלף הזמן וראה שההמוניtin אינה באה, הרהר רביינו לעצמו, "הלא ישם שני ימי ר'ח ויתכן שרך מתחיל הזמן".

שב לבית בטו וחיכה לmacharta, ושוב המתין למוניות. משגילה ששוב המתנתנו היא לשואה, הchein רביינו שכנראת החליתו ב"כפר חסדים" לא להתריחו יותר בניהולה הרוחני של הישיבה עקב התקפת הלב שעבר.

"אם לא הישיבה למה לי חיים", הפטיר רביינו וסירב לקבל את פסק הדין הקשה...

הוא ניגש מיד לישיבה הסמוכה לבית בטו ב"בית וגן", ישיבת "קול תורה" וביקש מהנהלה חדר בישיבה, תמורה ימסור וועדים כפי שנרג מאז ומתמיד בישיבת "כפר חסדים". וכך היה. עד סוף ימי נשאר בישיבת "קול תורה".

לדברי המדרש, המסמיך את שני הפסוקים "ויעוט יעקב לבדו" ו"ונשגב ה' לבדו", מה ה' לבדו אף יעקב לבדו, כי על תמייה דלה מהישיבה, אותה נתן לבעל המכולת, תור כדין שהוא מסטר לו את

מצוקתו, כדי שהלה יתחשב במצבו וימכור לו בזול. לימים, התברר שהיא זה צעד מכريع בחוינו. אילו היה מצטרף למשפחתו, מי יודע מה היה מתורחש בעולמו הרוחני של רביינו, ואלו דורות היה משair אחריו.

כמובן אמריקה של אותם ימים, של לפני יותר ממאה שנים, אינה אמריקה של היום המלאה בישיבות ובתמודדי תורה. על אף שבדק בצדקת דרכו והחלתו, פקד ורבינו את כבר אביו אמריקה וביקש את מחיילתו על הצער שנגרם לו יעקב החלתו...

לעת זקנתי, באחד מחודשי האביב של שנת תשכ"ג, קיבל רביינו התקפת לב קשה בשבת ונשאר רותק למיטתו. למורת זאת, ביקש מהרבנן לא להזעיק עבורו רופא ולא לחלל עליו את השבת, "מצבי אינו נורא", נימק.

סובביו שמעו ורחש בשקט מיידי כמה דקות: "שלא תהא צראה ויגונ ואנחתה ביום מנוחתנו". במושאי שבת, כשהגיע הרופא הוא אישר שאכן מדובר בהתקפת לב רצינית. הוא התפלל כיצד נשאר רביינו בחיים מהתקפה כל כך קשה. רביינו התאושש מכך

מדוע כתב הרמב"ם את הלכות ספירת העומר בhalcoth תמידין ומוסףין?

דין ספירת העומר בזמן זהה
לדעתו שספרת העומר בזמן זהה היא מדרבנן, האם די בספרת הימים בלבד שבועות?
האם חיוב ספרת העומר תלוי בהבאת העומר?

מדוע היה רש"י סופר ולא ברכה מבعد יום, וחוזר וסופר בערב בברכה?

ברכת ספירת העומר
האם דין הברכה על ספרת העומר שונה משאר ברכת המצאות?
האם שקיים קיומ מדאורייתא בברכת המצאות דרבנן?

האם הברכה על ספרת העומר, היא חלק מנוסח הספרה?

דעת הרabi"ה בגדיר ברכת ספרת העומר
האם בכלל מצווה דאוריתא, ברכת המצואה היא גם מדאוריתא?
מדוע לדעת הרabi"ה יש לחזור ולברך על ספרת העומר הנספרת מספק?

**כל התשובות לשאלות בספר
מועד לדוד
על מועד השנה**

להזמנת דרשו: 555-5609000-02

מצוות שלוחה הcken - האם יש עיכוב מלכימיה בימי ספירת העומר או בשנת השמיטה?

בימי ספירת העומר, וכן מראש השנה עד שמיני עתרת, וכן בכל שנת השמיטה, ובכל שנת היבול.

והעיר על דבריו בש"ת אור לציוון (ח"ג פ"ז סע' ז) שמדובר הגمراה מבואר שמצוות שלוחה הcken אין הזמן גרמא, ואם נאמר שמצוה זו אין לעשותה בזמן מסויימים, ואפי' שנה שלימה אם זו שנת השמיטה, א"כ הו' מצוות עשה שהזמן גרמא.

וכתיב: שאפשר שאף לפי הסוד אין זה אלא לאחר החורבן, אבל לפניו אין נהג תמיד.

[ועי' בארכיות זהה בס' ויען שמואל חי"ד סי' ל"ב עמי ש"ז]

"יבשנה השביעת שבת שבטון יהה לאָרץ שְׁבַת לְה'" (ויקרא כ"ה, ד") הגם' בקידושין (לד) מביאה דוגמאות של מצוות עשה שאין

זמן גרמא, כגון מזוזה מעקה אבידה ושילוח הcken. והנה הרש"ש (הגחות המשמש על ספר עץ חיים של רב חיים ויטאל שעיר ט"ו פרק ג') כתוב שעל פי הסוד אין שלוחה הcken נוהג

מה הטעם לאמירה בברכת שנים "מטובך" ולא "מטובה"?

האר"י כתוב מטובה.
ובשו"ת מהרש"ל (ס"י ס"ד ד"ה ונחזור) כתוב: בברכת שנים אニー אומר ושבעינו מטוּבָּךְ לא מטובה, כי השביעה שמתברך המזון בבני מעיים, אינו תלוי בגידול הארץ אלא בברכת ה' שישפיע השבע מאתו.

"אכלתֶם לְחִמְכָם לְשָׁבָע" (ויקרא כ"ז, ה)
כתב רשי": "ואכלתם לחיכם לשבע", אוכל קמעא והוא מתברך במעיו'. המשנה ברורה (ס"י קיז סק"א) הביא מהmag'a בשם הרא"ש ומהרש"ל שהנוסח בברכת שנים הוא ושבעינו מטוּבָּךְ, ושבסידור

האם עוברים על לאו של "לא תונו" בשתייה?

"לא תונו איש את עמיתו" (ויקרא כ"ה, י"ז)
וכתיב ברש"י: כאן זהירות על אונאת דברים שלא יקנית איש את חבירו וכו'.

בשו"ת חקרי לב (י"ד ס"י פ') הביא מעשה שבאי נשבע שלא להזכיר למי שברך אדם שלא רצה לשלם את הכסף שנדר כשלעה לתורה באחד מעליותיו הקודומות.

וכתיב שהగבאי נחשב נשבע לבטל את המצווה, שעובר על לאו ד"לא תונו איש את עמיתו", ועשהו כאילו מופרש מעדת ישראל ומצערו בשבעותו.

ומוכיח שם שלאו דוקא בדיבור עוברים על הלאו, עי"ש.
ומביא מהיראים (ס"י נא) שכשם שיש אונאה בדברים כך יש אונאה בעניין רע שמראה לחברו פנים רעות שמSOR לב.

מה הטעם שתוקעים בשופר במועד יום הכפורים?

"בַּיּוֹם הַכְּפָרִים תְּעַבֵּר שׂוֹפֵר בְּכָל אֶרְצָכֶם" (ויקרא כ"ה, ט)
בשו"ע או"ח (תריגו) פסק: שבסוף תפילה נעילה תוקעת תש"ת.
ובמשנ"ב (סקי"ב) כי השטעם הוא סימן לסלוק שכינה למעלה שנאמר "עלת אליהם בתרועה".

ובבאר היטב כי זה זכר לתקיעה שהיתה ביום כ' ביבול.
ובשבילי הלקט (ס"י שכט) מוסיף ע"ז בשם רבינו האי גאון ז"ל שלפי שאנו ברור חשבון זמן היבול התקינו בכל שנה לתקוע ذכר ליבול.

האם חזון בbijehcn"ס יכול לבטל חוזה שנחתם עמו קודם?

לפועל רגיל שהרי מהות משרתו היא להוציא את הרבים ידי חובה ולכבד את ה' בקולו הערב ממה שחנונו, ומשמח אליהם ואנשיהם, אולם בנסיבות החושן (שם ס"ק ז') חלק עליון וכי שאמנים זה העבודה קודש אף ההתקשרות בין החזון לבין הקהלה אינה קדושה ולא רשייא לעזוב.

"כִּי לֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" (ויקרא כ"ה, נ"ה) בברא מצייע (ו.) אמר רב פועל יכול לבטל בחוץ בו אפילו בחצי היום דכתיב "כִּי לֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" עבדיהם ולא עבדים לעבדים, וכך נפסק בשו"ע חוות"מ (שלג.ג). בשו"ת חוות אייר (ס"י ק"מ) דין האם חזון בbijehcn"ס רשאי להפר חוזה שנחתם אליו. וכתב: שאינו רשאי משום שאין להשוותו

האם ישelmanou מנכרים להיכנס עם נעליהם להר הבית?

"וַיֹּאמֶר קָדוֹשִׁי תִּקְרָאוּ אָנָּי ה'" (ויקרא כ"ז, ב') בספר קדושים (פרק ז אות ט') איזהו מורה לא יכנס להר הבית במקלו ובתרומלו במנعلו וכו'. עיי' מדרש רבה בראשית (פ' סא) בהגחות הרד"ל (אות יח) שהסתפק דכיוון שאיסור כניסה בנעליים להר הבית הוא משומם מורה מקדש" ואין הכנינים מצוין על זה, א"כ לכאהרה לא היי' שבין ישראל למונעו מזה. ובמגדים חדשים (ברכות נד. ד"ה ולא יכנס), כתוב שנראה פשוט שככל "מורא מקדש" הוא שלא להניח לאחרים לעשות מעשה ביזון, וכיון שאין דרך כבוד להיכנס במנעל לביהם"ק, שפיר יש למנוע זאת אף לנכרים.

מהמת מה באה לאדם התשוקה ללכנת העשות מסחר בארץות רוחקות?

"וְאַכְלָתֶם לְחַמְכֶם לְשָׁבָע וְיַשְׁבָתֶם לְבַטָּח בְּאֶרְצֶם" (ויקרא כ"ז, ה') דברים נפלאים כתוב כאן הנצי"ב בעמק דבר: "וישבתם לבטה בארץם, שהホールךبطل, בעל כרכחו משתדל לעשות עסקים מבחן לבתו וארצו כדי לבנות צמו בהם, משא"כ מי שיש לו עבודה בכיתה יושב לבטה בארץו, זה רצון הקב"ה שייהיו ישראל יושבים תמיד בארץ ישראל ויעבדו את ה', נמצא דריבוי בציר ודיש, בלבד שהוא ברכה בתבואה הוא ברכה לאדם", ע"ב. וכ"כ בפיrhoו לדברים (לב.יג) אהבת המשחר בארץות אחרות באה לאדם או מהמת דוחק הפרנסה, או להיפך משום בטלה שאין לאדם بما לבנות עתותיו והקב"ה ראה טוב לישראל ויתן להם ארץ שהעסק בה (בחקלאות) מרובה עד שנדרש לבנות ימיהם בעבודת הארץ".

האם נהוג אישור של לא תרדה בו בפרק' רב ותלמיד?

סבירamente שLAGBI רב ותלמיד לא נהוג האיסור של לא תרדה בו בפרק'.

ובפירוש על מסכת עבדים (למן הגראח'ק שליט"א פ"ה קניין פירות סקמ"ה) הביא את דברי המכילתא וכותב שרבני יונה הנ"ל בשער תשובה, יסביר דברנו ותלמידו שניני, כיון שיש מצוה עליהם לכבדו, וכదאמררי (כתובות צו). המונע תלמידו מלשמשו מונע ממש גחס, והוילו מצוה לטעולתו ולהנתאו של תלמידו שכבה"ג מוטה. [וראה בהקדמת הגראח'ש לשערי יושר]

וזה כלל בתוך מה שרבני יונה כתב שם שההיתר הוא: "אלא לרוצנים ותועלתם"

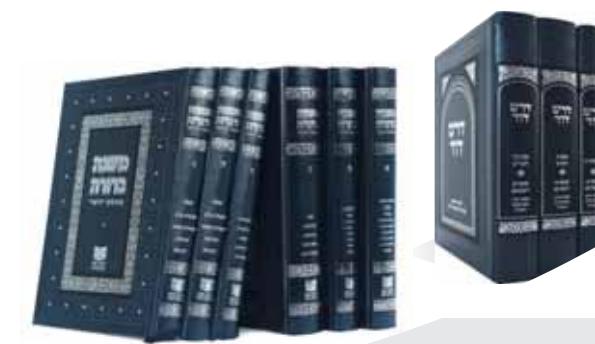
עוד יש לדון האם נהוג דין של לא תרדה בו בפרק' לגבי רב ותלמיד, שהרב מצוה את תלמידו לעשות איזה פעולה בשבילו וכן מצאנו במכילתא (פרק' משפטים פ"א) שמובא הפסוק "ובאהיכם בני ישראל לא תרדה בו בפרק'", ואמרי' שם שבבנו ובתלמידו רשאי

ח'ינַן
המרכז לשיעור והכוננות תלמידים

מתנות על מ

ארגון 'אחינו' ודרשו' מזמינים אותך להיות
במגש מפואר לחולות מכסף
ובמתנות יקרות ערך
כרטיסי הגרלה להגרלה

מתנה בשווי 1,280 ש"ח
מסלול מס' 12

בתרומה ע"ס 40 ש"ח לחודש 20 חודשים

סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

ספר 'חפץ חיים'

'דרש דוד' על התורה 3 כרכים

מגש לחולות מכסף בשילוב עץ מבית מסורות - הצופרים

12 כרטיסים להגרלה הגדולה
סה"כ 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1,280 ש"ח

להלן מגוון אפשרויות מתנות

מתנה בשווי 533 ש"ח
מסלול מס' 4

בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18 חודשים
סה"כ 414 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
הספר החדש 'מועד לדוד'
cup להגשה לעוגה מכסף
2 כרטיסים להגרלה הגדולה
סה"כ 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח
מסלול מס' 3

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18 חודשים
סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
ספר 'חפץ חיים'
'דרש דוד מועדים' 2 כרכים
סיכון לחולות מכסף
2 כרטיסים להגרלה הגדולה
סה"כ 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 508 ש"ח
מסלול מס' 2

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18 חודשים
סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
ספר 'חפץ חיים'
הספר החדש 'מועד לדוד'
סיכון לחולות מכסף
2 כרטיסים להגרלה הגדולה
סה"כ 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 520 ש"ח
מסלול מס' 1

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12 חודשים
סה"כ 240 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
בஹזאת 'דרשו'
כרטיס להגרלה הגדולה
סה"כ 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 533 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח

מתנה בשווי 508 ש"ח

מתנה בשווי 520 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

גש של כסף

שותף בזככי הרבים, ולזכות מידית

בשילוב עץ מבית 'הצורפים', 'חדר'

עד לשווי 1.340 ש"ח

הגדולה בשווי 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.340 ש"ח
סמלל מס' 13

בתמורה ע"ס 42 ש"ח לחודש 20 חודשים

סה"כ 840 ש"ח

מקבלים:

סת 'משנה ברורה' מהודור

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

ספר 'חפץ חיים'

'דרש דוד' על התורה 3 כרכים

מגש לחולות מכקס' בשילוב עץ (אחים חדד)

12 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.340 ש"ח

מתנה בשווי 999 ש"ח
סמלל מס' 11

בתמורה ע"ס 36 ש"ח לחודש 20 חודשים
סה"כ 720 ש"ח

מקבלים:

סת 'משנה ברורה' מהודור

ש"ס וילנא 20 כרכים מס' ניס' ב' רכה

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

הספר החדש 'מועד לדוד'

כף הגשה לעוגה מכקס'

9 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 999 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
סמלל מס' 7

בתמורה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20 חודשים
סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

סת 'משנה ברורה' מהודור

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

ספר 'חפץ חיים'

הספר החדש 'מועד לדוד'

גביע יוקרתי מכקס'

כף הגשה לעוגה מכקס'

סכין לחולות מכקס'

7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
סמלל מס' 6

בתמורה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18 חודשים
סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

סת 'משנה ברורה' מהודור

גביע יוקרתי מכקס'

כף הגשה לעוגה מכקס'

4 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

נורמות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 594 ש"ח
סמלל מס' 5

בתמורה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18 חודשים
סה"כ 450 ש"ח

מקבלים:

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

גביע יוקרתי מכקס'

כף הגשה לעוגה מכקס'

סכין לחולות מכקס'

5 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח

'אחים' ו'דרשו': 5609000-5609

"באוטו לילה כשליתך על יצועי התגלה בחלומי הגרעך" א בכבודו ובצמו והודה לי על שיעשבי את קושיותו... והוא לא נראה כמו בתמונה זו"

רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל מגלה סודו וקובע כי בתמונה של הגרעך אין תמונה האמיתית !!

איגר, לא כך הייתה רנאית דמותו"

תשובתו של ר' יחזקאל עורה פלאה בקרב הנוכחים, וכי מהיכן יודיע הוא לקבוע נחרצות כי זה אינו רבי עקיבא איגרredi שמי מאות שנים לפניו. בעל השמחה לא הסתיר את פלייתו ושאל מפורשות

"מנין יודעים אתם שזו אינה תמונה?"

"לפני שנים רבות", השיב לו רבי יחזקאל, "נטקלתי בשאלת קשה של הגרעך" א, אותה הוא חותם במילים 'זה יאיר עניין', עמלתי והתייגעת רבות, עד שעלה בידי ליישב אותה קושיה חמורה. באותו לילה כשעליתי על יצועי התגלה בחלומי הגרעך" א בכבודו ובצמו והודה לי על שיעשבי את קושيتها... והוא לא נראה כמו בתמונה

הזו". סיים רבי יחזקאל את תשובתו המפליאה.

"אתם צודקים" נשמע לפטע קולו של הגאון רבי מרדי כי פה שלזינגר, לשעבר רבה של הגרעך, נשמע לאייזנשטייט. "התמונה זו צוירה עוד בתקופת מגוריו של הגרעך" א בימי חורפו באיזנשטייט שנים רבות היא הייתה מוצגת במוזיאון העירוני של העיר איזנשטייט, ואכן צורני כי בשלט שלצידה נכתב בפיירש כי היא אינה תמונה מדוקפת..." (משמעות טיקוצקי מתוך המبشر תורני פרשת בהר)

המקום: בני ברק
הזמן: סעודת שבת ברוכות.

מספר הרה"ח ר' שמואל אבישי שטוקהמר שליט"א מזכיר מועצת גדולות התורה של אגודות ישראל' בין השנים תשס"ט- תשנ"ו סיפור ל' זיג פריבלסקי ז"ל, מטובי עסקני אגו"י בארץ ישראל וב;br Zukil, שנכח בסעודת שבת ברוכות שהתקיימה בביתו של ר' אליהו משה גניחובסקי ז"ל בבני ברק, אבי של הגאון הנודע רבי אברהם צוק"ל, מראשי ישיבת תשעבין (כל הנראה היה זה בשמחת השבעה ברוכות של הגר"א)

את השמחהביבו בהשתתפות הגאנונים רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, רבי מרדי כי פה של זינגר גאב"ד אייזנשטייט וטל אביב וחבר מועצה"ת של אגודות ישראל, ועוד רבנים נכבדים ומפורסמים, במהלך השמחה הבוחן הרב אברמסקי בציור מוסגר שהיה תלוי על אחד מקירות הסלון. "של מי התמונה זו?" התענין רבי יחזקאל באזני בעל הבית. "זויה תמונה נדירה של הגאון רבי עקיבא איגר" השיב ר' אליהו משה.

"לא", אמר ר' יחזקאל בבטחה, "זויה אינה תמונה של רבי עקיבא

הלהקה
ר' בתא
לשברתא

מדוע אסור להרים עציץ בשבת?

והאם מותר לגוררו על גבי קרקע?

- גם בהיותו מונח בקופה גבוהה – וכאשר מניחים אותו על משטח פלסטיק או עץ נפסקת יニקה זו, וכשתולמים אותו באור מתמעטת היינקה.

אולם, מותר לגוררו עציץ על גבי הקרקע, כיון שאינו מוגבה מהקרקע והייןקה אינה נפסקת כלל; וכן מותר לגוררו עציץ המונח על גבי יתדות, כיון שאינו משנה את גובהו, והייןקה אינה משתנה. אך בקופה גבוהה, ניתן שיש לחושש שבקופה מתחתיו, במקום המכוון כנגד מקום הגרירה של העציץ, יש חפץ המפסיק את הינו; ויש לדון בכל מקרה לגופו). עציץ התלויה באוויר, או עציץ שענפיו בולטים החוצה – מותר להלך תחתיהם ואין בכך חשש להפסקת היינקה.

[שו"ע או"ח שלו, ז-ח, ומשנ"ב מב-מד;
ארחות שבת יח, קו-קט, נד-נו, ונתן]

הרב משה גryn

עקרת צמח ממוקם גידלו, אסורה בשבת מן התורה, מושם מלאכת 'קוצר', ולכן אסור לתלוש פירות, ענפים, עלים, עשבים, וכל חלקי הצומח. אך צמח שהתייבש לחלוטין, אסור לתלוש ממנו פירות או ענפים, וכן אסור לתלוש עשביםibusim, אולם, ענף שנתלש מן האילן ויש עליו פירות או עלים, מותר לתולש; (אך לעיתים יש בכר מושום איסור 'dash', ראה במקורות). ותלישה מצמח הגדל בעציז נקוב' – אסורה אף היא מן התורה, מושום שהוא יונק מהקרקע דרך הנקב, אבל תלישה מעציז שאינו נקוב אסורה רק מדרבנן.

ועציז המונח על גבי קרקע אסור להגביהו ולהניחו כשהוא תלוי באוויר, וכל שכן שאסור להניחו במקום שיש דבר החוץ בין ובין הקרקע, כגון צלחת פלסטיק, או שולחן עץ, מושום שהוא הוושם שבחיות העציז מונח על הרצפה הוא יונק מהקרקע דרך המרצפות

האם בת חייבת לחתום על ויתור ירושה?

בעניין ירושת הבת

לדורש, הוא כ舍ר שרגילים לחתום על חתימה והוא כעשרה אחוז, וכן הסכימים הגאון רב כי הים פלאגי למתה 10%, ועוד הארייך בריאות וסבירות. בספר 'מנחת אש' על התורה פרשת פנחס, הביא שדעת הבית שלמה שאסור לבת לדחוס פיצוי עבור חתימה, והפליג מאד שמי שמתיר לבת לדחוס תשלום זה, כתוב על כך "דברים מההילים" וכן דעת עוד כמה אchronים שחביבת לחתום בלי תשלום ועוד הארייך בביאור הצדדים.

מייתור לא מפסידים
אם בענייני ירושה דיברנו, נביא סיפור נפלא

מגליון "קול ברמה" (ניסן תשע"ז):
מעשה באברך בן תורה שבאיו הקנה לו את נכסיו, ולאחר מותו פרצה מריבה בין הירושים שרצו באופנים לא חוקיים להוציאו ממנו חלק מהירושה, והגר"י זילברשטיין שליט"א עז לו ש愧 שהוא בודאי צודק, כדי לו לוטור למען השולם, ובתו שהכסף ייחזר במלואו מאת הבורא עולם, והוסיף לבקש שכשר

יחזר לו הכסף יבוא לספר לו.

מספר אותו אברך ששמע לעצצת הגאון שליט"א, מיד אח"כ העלו את אשתו למשרה בכירה בתחום ההוראה בהפרש ניכר של כמה אלפי שקלים לחודש, וגם הוא התחליל להרוויח סכומים נכבדים ממוקמות לא צפויים, וכיום ארבע שנים לאחר המעשה כבר הרוויח נגד כל החלק בירושה, וממשיר לקבל עודף ותוספת מברכת הבורא.

למדנו שמלותר לעולם לא מפסידים. פעמים רבות מותרים חלק גדול בירושה ואח"כ מקבלים הצעות שדור לילדיים עם מחותנים בעלי יכולת כספית שנונתנים יותר ממה שציפו, כדי הוא השלם לוותר ולזכות לברכת הש"ית.

דף קטו משנה בן קודם לבת מבואר במשנה שבנו קודם לבת לירושה, שכasher יש בן ובת - הבן ירוש והבת אינה יורשת כלום. כל זה מדין תורתנו הקדושה, שנצטינו לדון בסדר נחלות על פי התורה. ישנן מדיניות שע"פ החוק הבנות ג"כ יורשות. וביארו הפוסקים, שע"פ ההלכה אין זכות לבת ליטול מהירושה, כי דין דמלכותה לא מעויל לעוקור דין ירושה.

אך בקרקענות הורשומות בטאבו וא"א לרשותם ע"פ חוק ולהוציא צו ירושה, רק אם הבנות יחתמו על כתוב ויתור חלקם בירושה בערכאות.

דנו הפוסקים האם יש חובה על הבנות לחתום ובכך לקיים מצות ירושה כדת של תורה, או שמא אף אם אין להם חלק בירושה ולא יטלו לעצמם, אבל יש להם זכות לעכב מלחתום עד שייתנו להם אחוזים מהירושה.

דבר זה, נחלקו בו גdots הפוסקים עד לדורנו אנו, ונobar את השיטות בעזהשיות בקצרה.

בשו"ת ר' רב פעלים (חו"מ ח"ב סי' ט"ז) הביא משוואת 'פנוי משה' שהגאון מהר"י בסאן סובר שאינה חייבת לחתום, ואם הבן רוצה שתחתום ישלם לה כדי שתחתום, אבל המהרי"ט חולק וסובר שחייבת לחתום בלי לדחוס תשלום, וטעמו, כיון שהבן זכה בנכסים מן הדין והמלכות מעכבות בעדו מלמכור ולסחור בנכסים, יש לה מצות השבת אבידה לחתום כדי שיוכל לשחרר בנכסים. וכתב בשם מהר"א אלפנדרי ששיעור התשלום שיכולה הבנות

ובאו כולם בברית יחד תכניות חיסכון בקצבאות ילדים

יש להכניס את הקצבאות לקופות כשרות כדי שלא להיכשל בריבית המועד להירשם הוא עד חג השבעות זמן מתן תורתנו.

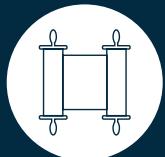
מי שלא נרשם, הכסף יועבר מאליו להשקעות באיסורי ריבית וחילולי שבת.

הדרך להירשם פשוטה וקללה: חייג עכשו 2637*

ובחר באחת מתוך שתי הקופות "מיטב דש" או "פסgota" ובחירה בקופה הנבחרת.

כפי הנראה ישנים אנשים שעדיין לא נרשמו, לכן כל אחד אחר שבחור בעצמו יודיע לקרוביו וידידיו את הדרך להירשם.

וינכנס לברית מתן תורה ללא ריבית.

על איזה נס מברכים "עשה לי נס במקום זהה"?

בני דודים מברכים יחד ונוסח הברכה משתנה משום כך? היכן?

והאם מברכים 'הגומל' לאחר טישה במטוס?

ברכה במקום שנעשה נס

- הניצל מסכנה על ידי נס - כשב למקום שבו נעשה לו הנס לאחר חלוף יותר משלשים ימים - מברך: "עשה לי נס במקום זהה".
- 'נס' לענין הנ"ל, פירושו: הצלה בדרך שיש בה שינוי הטבע, או הישארות בחיים לאחר אירוע שבדרך הטבע היה אמרור למות בו בודאות.
- אדם שניצל מסכנה בדרך שאין בה שינוי טבעי - וכך שרדף אחורי גוי להרגנו, והזדמנו למקום אנשים והבריחו - בראותו את מקום הנס, ראוי שיברך 'עשה לי נס' ללא שם ומלכות'.
- מי שנעושו לו נסים במספר מקומות - בכל פעם שمبرך "עשה לי נס במקום זהה", יכול בברכתו את כל המקומות, אך יציר תחילת את המקום שעומד בו.
- אדם שנעשה לו נס - ראוי שיפוריש כסף לצדקה כפי הישג ידו, ויחלקו לומדי תורה, ויאמר: "הריני נתן זה לצדקה, וכי רצון שהוא נחسب במקום תודה שהייתי חייב בזמן המקדש".
- הראה מקום שנעשה בו נס לאביו, מברך "עשה לך נס לאב". וכן, יאמר: "לאבוי אבי", "לאבוי אמי". ושני נכדים המברכים יחד יאמרו "לאבותינו".
- הראה מקום שנעשה בו נס לאדם המפօרsem בכל ישראל בראש ולבסוף, או לשר הצבא וכדומה - יש אומרים: שהיה שליח של כל ישראל לאיזה ענן - מברך: "ברוך שעשה לך לפולני במקום זהה".
- הראה את נציב המלח של אשת לוט, צריך לברך "ברוך... זוכר הצדיקים", על אף שזכר הקב"ה את אברהם, ובזכות זו ניצל לוט.
- את הברכות הנ"ל מברכים דווקא בראית מקום נציב המלח, כיון שבאותו מקום שהפכה אשת לוט לנציב מלך בגין הבטחה בהיפכת סdom, בודאי שרה תוקף הדין, ועם זאת ניצל לוט בזכות אברהם.

ברכת 'הגומל'

- חכמים ז"ל תיקו להודות על הצלה מסכנות מסוימות בברכת 'הגומל' לח"בים טובות שגמלנו כל טוב, ככלומר, אף שאיננו זכאי, גמלי טוב והצלני מן הצרה.
- הטס במטוס - לדעת פוסקים רבים צריך לברך ברכבת 'הגומל', ויש שסובב כי יש לברך ללא שם ומלכות; יש מגדולי ישראל שנגש שלא לברך כלל.
- יש הנוהגים שיולדת מברכת 'הגומל' על ההצלה מסכנת הלידה בפני עשרה אנשים המתפללים בביתה, או מתאספים לברית המילה, וכדומה; ויש הנוהגים שאינה מברכת.
- ברכת 'הגומל' צריכה לברך במנין, דהיינו במעמד עשרה אנשים כולל המברך. ולכתילה צריכה שניים מהעשרה - מלבד בעל הנס - יהו 'שוני הלוות'.
- מי שנבעצר ממנו לברך 'הגומל' במנין - נחלקו הפוסקים אם רשאי לברך ללא מנין. ולהלכה, אין לברך ללא מנין, ובידייך, אם בברך ללא מנין - ישוב ויברך במנין ללא שם ומלכות.
- מי שהתחייב בברכת 'הגומל', וחבירו - המשם בהצלתו מהסכנה - בברך במנין: "ברוך... שגמלך כל טוב", וראובן שמע את כל הברכה, והתקoon לצאת ידי חובה, וענה "אמן" - יצא ידי חובה.